

KERAVANJOEN RANTA-ALUEIDEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA TUUSULAN KELLOKOSKELLA

DIPLOMITYÖ - TKK - ARKKITEHTIOSASTO - MAISEMA-ARKKITEHTUURIN KOULUTUSOHJELMA
23.1.2007 TEKIJÄ: SIRPA MÄKILÄ

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. MAISEMALLISET PERUSSELVITYKSET	2
2.1 Topografia ja maaperä	2
2.2 Vesiolosuhteet	4
2.3 Maisemarakenne	6
2.4 Kasvillisuus	7
2.5 Historia	9
3. KELLOKOSKEN KAAVATILANNE	12
4. KEVYEN LIIKENTEEN NYKYINEN REITTIVERKOSTO	13
5. MILJÖÖTYYPITYS ASEMAKAAVA-ALUEELLA	14
6. RANTOJEN VIHERALUEIDEN KOLMIJAKO JA OSA-ALUEIDEN ANALYYSIT	15
6.1 Pohjoisen lähimetsät ja peltoalueet	16
6.2 Keskustan kulttuurimiljö	17
6.3 Etelän jokivarsimetsä	18
7. SUUNNITELMA	19
7.1 Pohjoisreitti	20
7.1.1 Salmelan puisto	21
7.1.2 Kariniemen puisto	22
7.1.3 Mattilanpuisto	23
7.1.4 Rivieera	27
7.2 Kulttuurireitti	29
7.2.1 Syvälahdenpuisto	30
7.2.2 Haukilahden puisto	31
7.2.3 Pränninpuisto	32
7.2.4 Männistönpuisto	33
7.2.5 Fiskarsinpuisto ja ruukkialue	34
7.3 Luontopolku	41
7.3.1 Jokipuisto	42
LÄHTEET	47

1. JOHDANTO

Kellokoski on yksi Tuusulan kolmesta kuntakeskuksesta, jonka arvokkaimmat maisemaelementit ovat kylän läpi virtaava Keravanjoki ja sen varrelle kehittynyt kartano- ja ruukkimiljö. Muun Tuusulan tavoin Kellokoski on pientalovaltainen ja alati kasvava: kylän väkiluvun on arvioitu kasvavan vuoteen 2020 mennessä kahdella tuhannella uudella asukkaalla. Käytännössä taajaman laajentuminen edellyttää uusien asuin- ja työpaikka-alueiden kaavoittamista: vuonna 2005 Tuusulan kunnassa aloitettiin Kellokosken osayleiskaavan laatiminen, johon myös tämä diplomityö liittyy.

Keravanjoki on aina ollut tärkeä elementti Kellokoskella: se on toiminut energialähteenä ja tarjonnut puitteet mm. kalastukseen, veneilyyn ja uintiin. Lisäksi joki vehreine ranta-alueineen on antanut silmäniloa maisemallisena attraktiona. Kellokosken taajaman kasvaessa myös Keravanjoen ja sitä reunustavien viheralueiden virkistyskäytön tarve tulee lisääntymään. Tällä hetkellä joen virkistyskäytön edellytykset ovat kuitenkin paikoin puutteelliset. Tämän työn tavoitteena on tarjota kehittämissperiaatteet Keravanjoen ranta-alueille alueen maisemalliset arvot ja virkistyskäytön tarpeet huomioon ottaen. Tavoitteena on kehittää rantapuistojen ja niiden välisten reittien sarja, jossa alueen tyypillisiä ja paikallisia maisemaelementtejä korostetaan. Suunnitelmassa on myös pyritty korostamaan Kellokosken historiallisesti merkittävän keskusta-alueen matkailupotentiaalia.

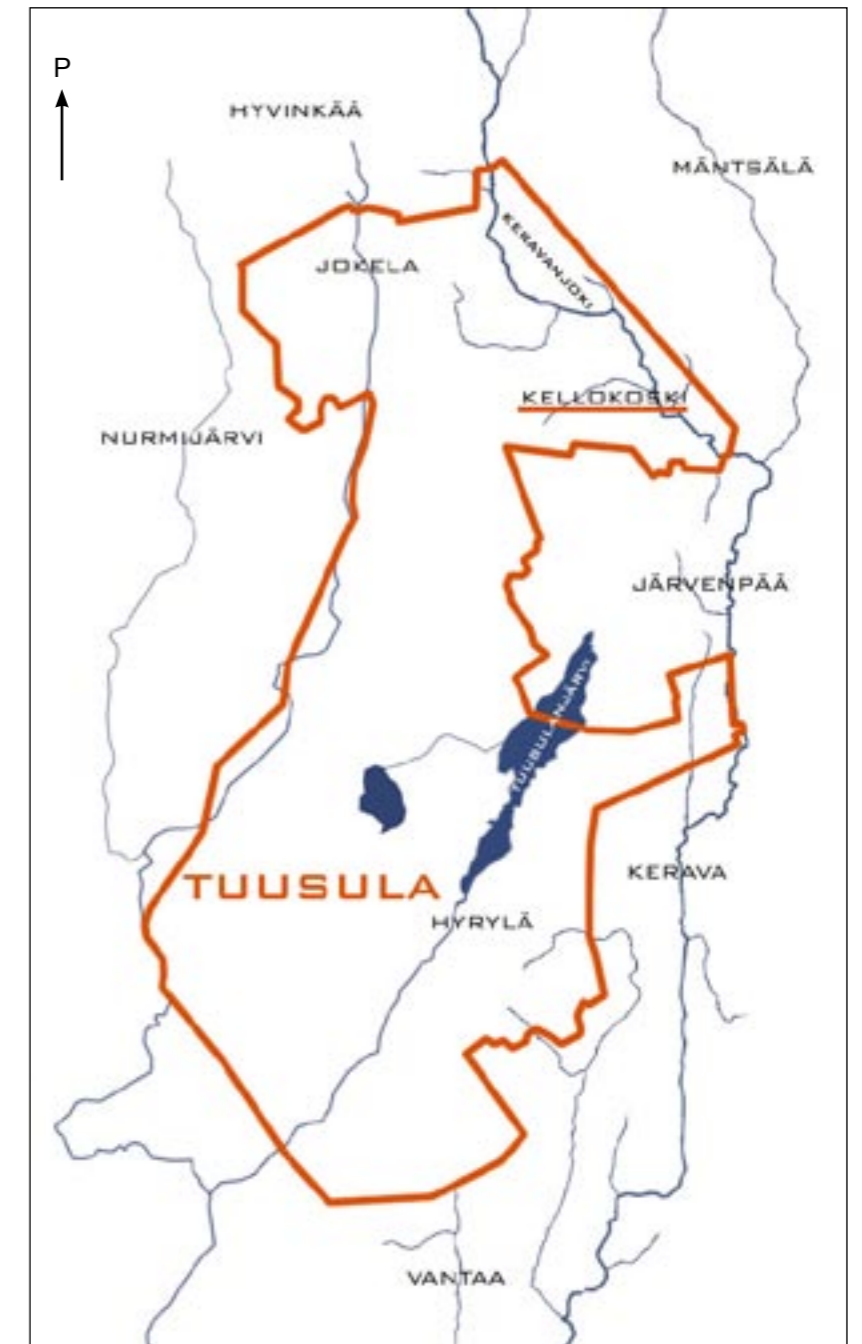
Kellokosken rantojen saavutettavuuden suurin ongelma on rantatonttien laaja yksityisomistus: 1960–1970 -luvulla rannoille rakennettiin sekä loma- että pientaloasutusta. Lisäksi kartanoalue (nykyinen sairaala-alue) ja ruukki ympäristöineen ovat yksityisomistuksessa. Lähes kaikki kunnan omistamat ranta-alueet on kaavoitettu taajama-alueella puistoiksi. Rantojen suuresta yksityisomistuksesta johtuen täysin yhtenäinen rantareitistö ei näin ollen ole Kellokoskella mahdollinen. Kellokosken olevia kevyen liikenteen yhteyksiä voidaan kuitenkin parantaa: tässä työssä on myös esitetty kehittämissperiaatteet oleville reittiyhteyksille sekä suunniteltu myös uusia yhteyksiä taajaman kasvualueilla.

Joen ja historiallisen miljöönsä lisäksi Kellokosken taajamaa ympäröivät peltoalueet ovat alueelle tyypillistä, arvokasta maisemaa. Kellokosken taajama sijaitsee savilaaksossa ja suurin osa asuinalueista on rakentunut entisille pelloille. Tämän työn tavoitteena on kehittää alueen uusia viheralueita siten, että niissä näkyy myös alueen viljelysperinne. Ylipäänsä yksi työn keskeisimmistä teemoista on taajaman historiallisten kerrostumien ja viheraluerakenteen yhteensovittaminen.

Suunnitelma sisältää kaikkiaan kymmenen rantapuiston kehittämissperiaatteet. Kyseiset puistot ovat nykyisellään pääasiassa käyttöviheralueita tai taajamametsiä ja suurin osa puistoista kuuluu aktiivisen hoidon piiriin. Suunnitelma-alueeseen kuuluu myös yksi osayleiskaavaan varattu uusi viheralue (Mattilanpuisto). Uuden puiston lisäksi myös ruukkialuetta sekä taajaman eteläosan Jokipuistoa on tarkasteltu muita puistoja huolellisemmin, koska ne sijaitsevat Kellokosken rantareitistön kehittämisen kannalta keskeisillä paikoilla.

Diplomityön ensimmäisessä osassa esitellään alueen historiaa sekä maiseman arvoja ja ongelmakohtia. Työn toisessa osassa esitellään puistokohtaiset kehittämissperiaatteet.

Työ on tehty Tuusulan kunnan kaavaosaston toimeksiannosta. Tuusulan kunnassa työtä ovat ohjanneet kaavapäällikkö Pertti Kyyhkynen ja kaavasunnittelija Kaija Hapuoja. Teknillisessä korkeakoulussa työtä on valvonut professori Jyrki Sinkkilä.

2. MAISEMALLISET PERUSSELVITYKSET

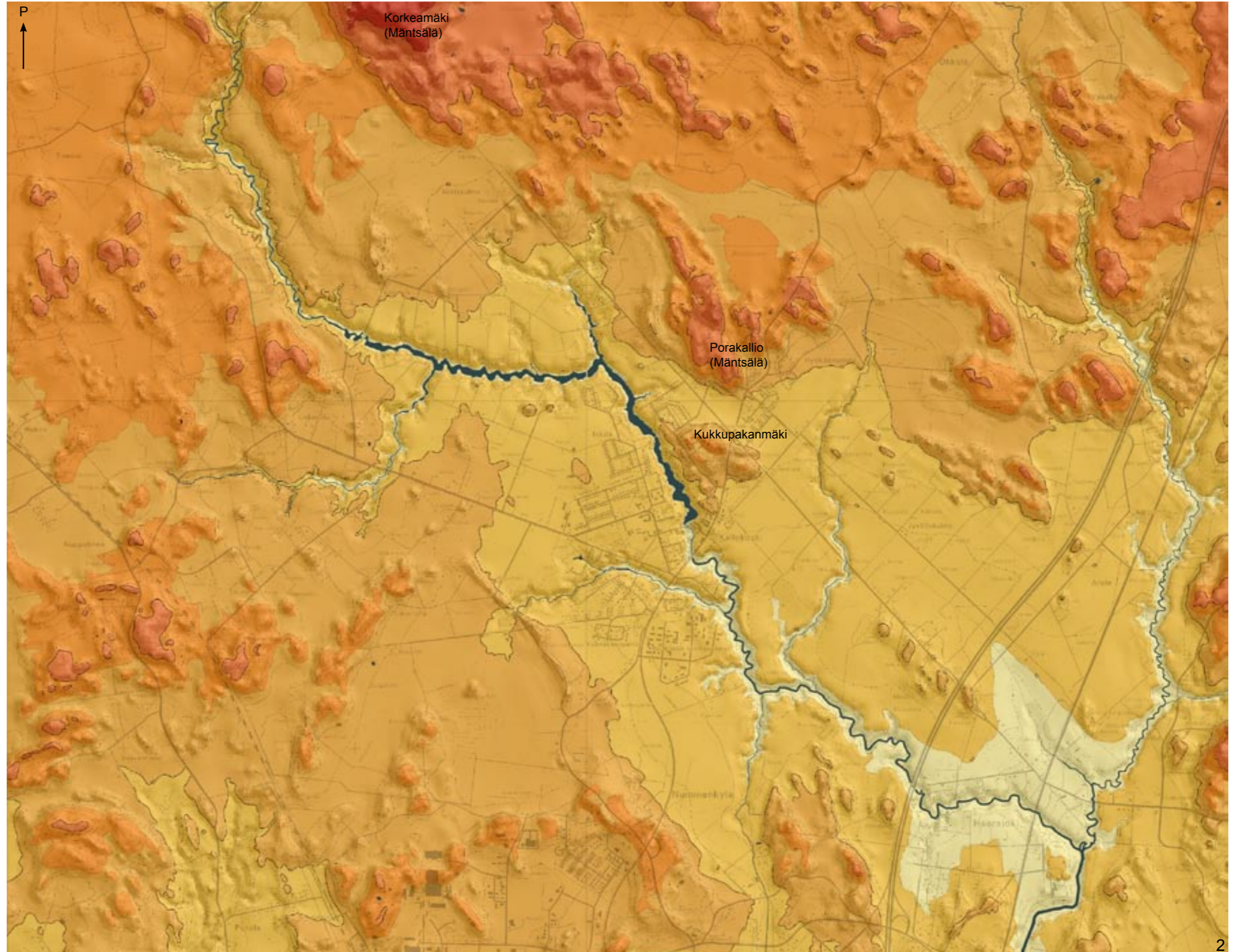
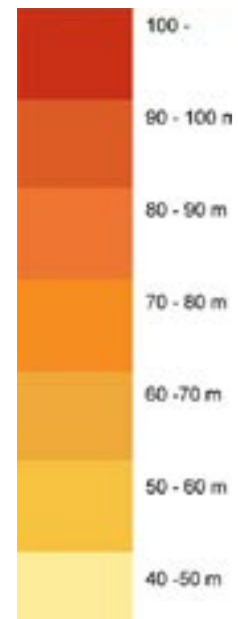
Korkeussuhteet 1:30000

2.1 Topografia ja maaperä

Kellokoski sijaitsee tasaisessa joki-laaksossa, jonka maaperä on pääasiassa savea. Käytännössä koko Kellokosken taajama on Kukkupakanmäkeä lukuun ottamatta perustettu savimaalle. Alueen korkeimmat maastonkohdat ovat kallioselännteitä ja -kumpareita, joiden väliin jää pieniä kitkamaa-alueita, pääasiassa moreenia. Alueella on myös matalia hiekka- ja soraharjanteita, joissa sijaitsevat seudun pohjavesialueet.

Keravanjoen törmät ovat paikoin hyvin jyrkkiä, törmän korkeus on keskimäärin 5-9 m. Seuduin korkein paikka (+119 m) sijaitsee Mäntsälän puolella, Kellokosken taajaman luoteispuolella Korkeamäellä. Kellokosken keskustan korkein paikka on Kukkupakanmäki (+ 77 m).

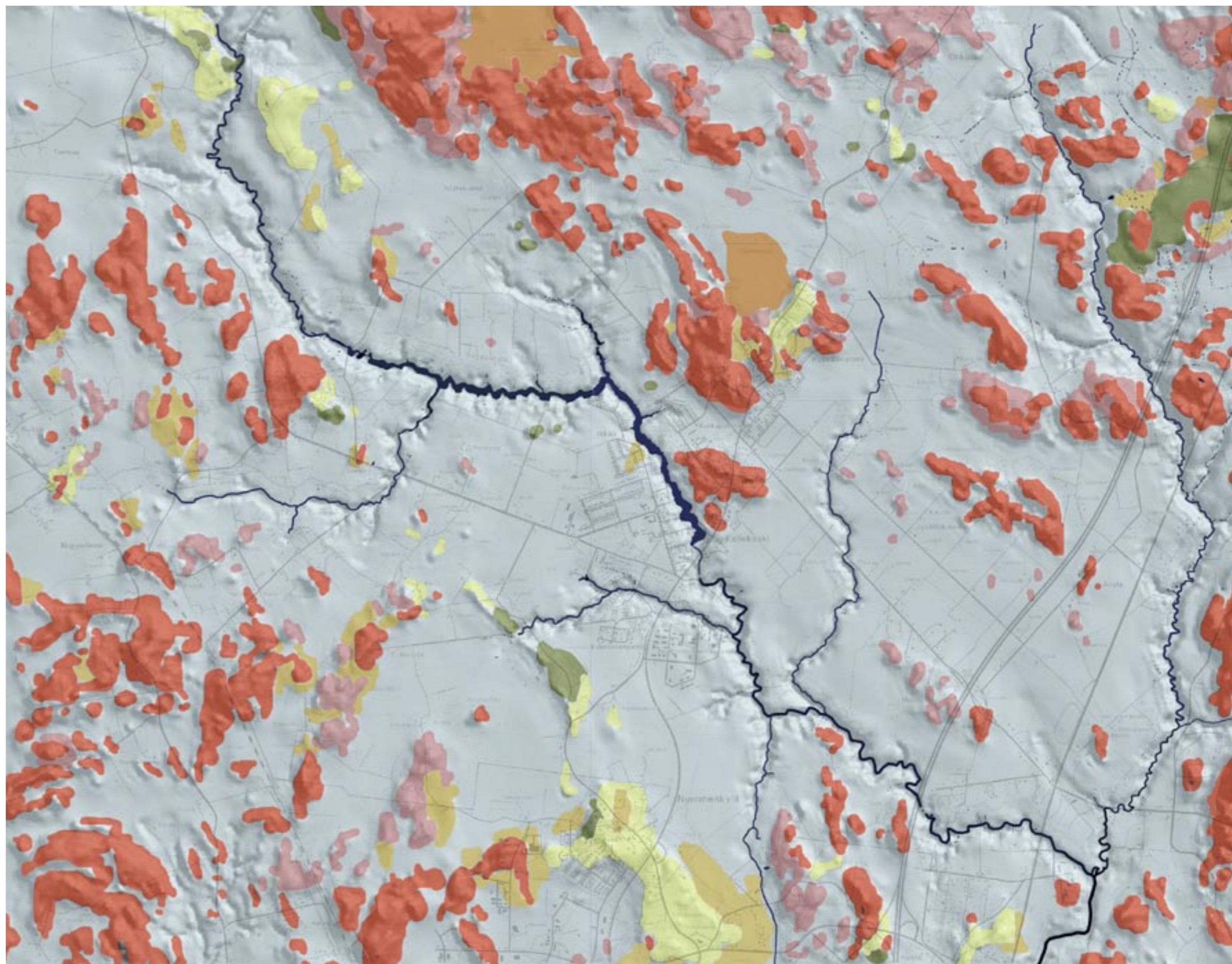
Tarkastelualueen kallioperässä on graniittia, kiillegneissisiä, amfibioottia ja pegmatiittia.

Pintavesien syövyttämä purouoma Salmelan puistossa

Kukkupakanmäen kalliota Toimelantien varrella

2.2 Vesiolosuhteet

Kellokosken tärkein vesi- ja maisemaelementti on taajaman läpi virtaava Keravanjoki. Keravanjoen pääuoma lähtee Hyvinkään Sykäristä ja virtaa Ridasjärven kautta etelään. Yläjuoksultaan kaksilatvaisen joen toinen haara, Ohkolanjoki alkaa Keravanjärveltä ja liittyy pääuomaan Haarajoen kohdalla. Vantaalla Keravanjoki yhtyy Vantaanjokeen, joka laskee Helsingin Vanhankaupunginlahdessa mereen. Keravanjoen valuma-alue on 397 neliökilometriä laaja ja se muodostaa neljänneksen Vantaanjoen valuma-alueesta. (Keravanjoen kunnostussuunnitelma s. 20-23)

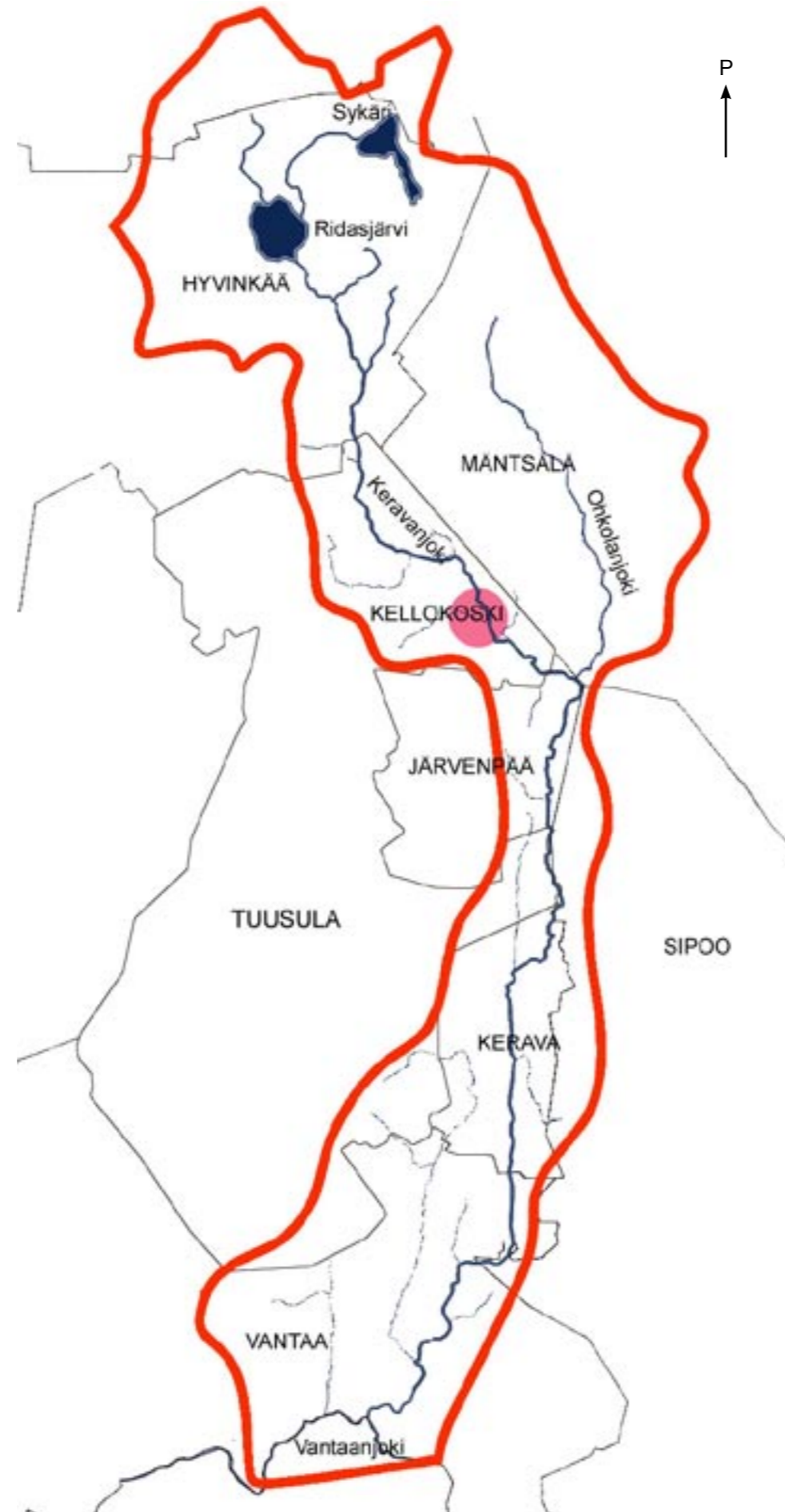
1980-luvulla Keravanjoella aloitettiin kunnostushanke, jonka tavoitteena oli lisätä joen kesäajan virtaamia ja parantaa näin vedenlaatua mm. joen virkistyskäytön ja kalastuksen mahdollistamiseksi. Vuodesta 1989 lähtien Keravanjokeen on johdettu Päijänne-tunnelista puhdasta lisävedettä Ridasjärven kautta lähinnä kesäisin (Kuves).

Puhtaan lisäveden ansiosta veden rehevöityneisyys on laskenut, mutta edelleen Keravanjoen vedenlaatu on vain tyydyttävä tai välttävä, kun mittarina käytetään veden käyttökelpoisuusluokittelua. Luokittelussa on yhdistetty kaikki vedenlaatuun vaikuttavat tekijät, kuten sähkönjohtavuus, happipitoisuus, ravinteikkuus ja väriluku. (Vahtera, s. 39, 42)

Keravanjoki mutkittelee savilaaksossa: eroosioherkästä maaperästä johtuen joen vesi on melko sameaa, mikä korostuu erityisesti tulva- ja sadekausina. Lisäksi latvaosien suoalueilta huuhtoutuvat orgaaniset humusaineet antavat vedelle ruskeahkon perussävyä. Joen korkeat ravinnepitoisuudet selittyvät puolestaan alueen runsaalla maanviljelyksellä: peltojen ravinteet kulkeutuvat ojien ja purojen välityksellä jokeen.

Kellokosken patoaltaan vedenkorkeutta säännöstellään ruukkialueen padolla. Tulvasuojelullisista syistä vedenpintaa on pidetty melko alhaalla, mikä on vaikuttanut haitallisesti joen virkistyskäyttöön. Säännöstelypato on suunniteltu korvattavan pohjapadolla, jolloin vedenpinnan vaihtelut tasoittuisivat ja myös vaelluskalojen kulku tulisi mahdolliseksi. Tällä hetkellä Kellokosken ja Haarajoen padot ovat ainoat kalojen vaellusesteet Keravanjoella.

Kellokoskella Keravanjokeen laskee viisi puroa, joiden ranta-alueet muodostavat pitkiä nauhamaisia viheralueita ja ovat samalla myös tärkeitä ekologisia käytäviä. Osaan puroista ollaan nyt suunnittelemassa laskeutusaltaita jokeen kulkeutuvan kiintoaineksen vähentämiseksi.

Keravanjoen valuma-alue 1:200000

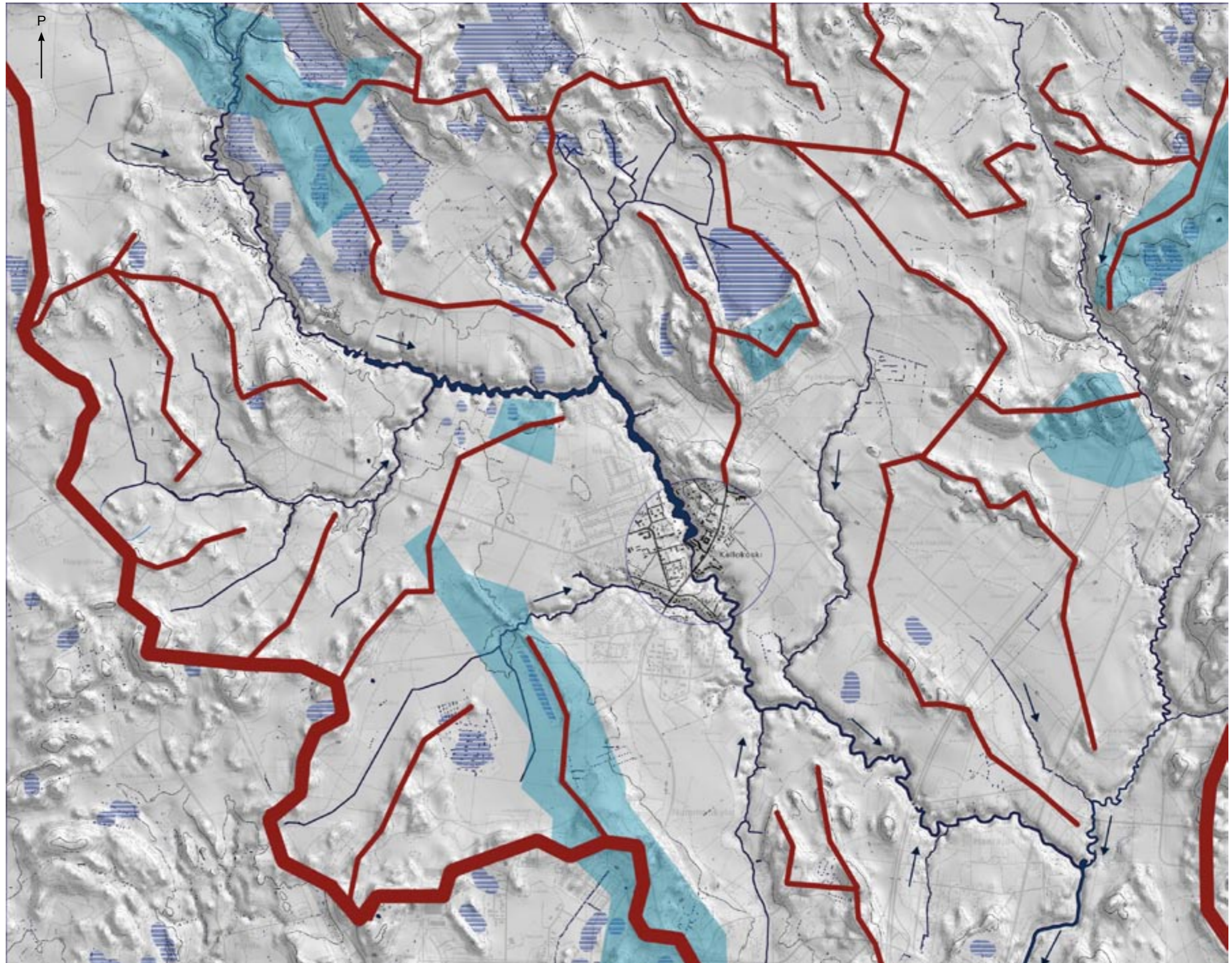
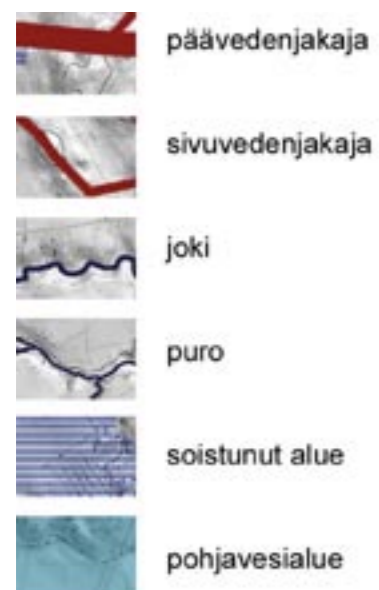
Keravanjoki Alatalontien sillalta etelään maaliskuussa ja lokakuussa 2006

Kellokosken taajama-alueella pelot rajautuvat jokeen vain yhdessä paikassa, muualla peltojen ja joen välissä on metsää tai pensaskasvilisuutta ravinteita pidättävänä suojavyöhykkeenä.

Kellokosken taajamassa on muutamia soistuneita alueita. Lähialueen suurin yksittäinen suo, Soidinsuo sijaitsee Mäntsälän puolella.

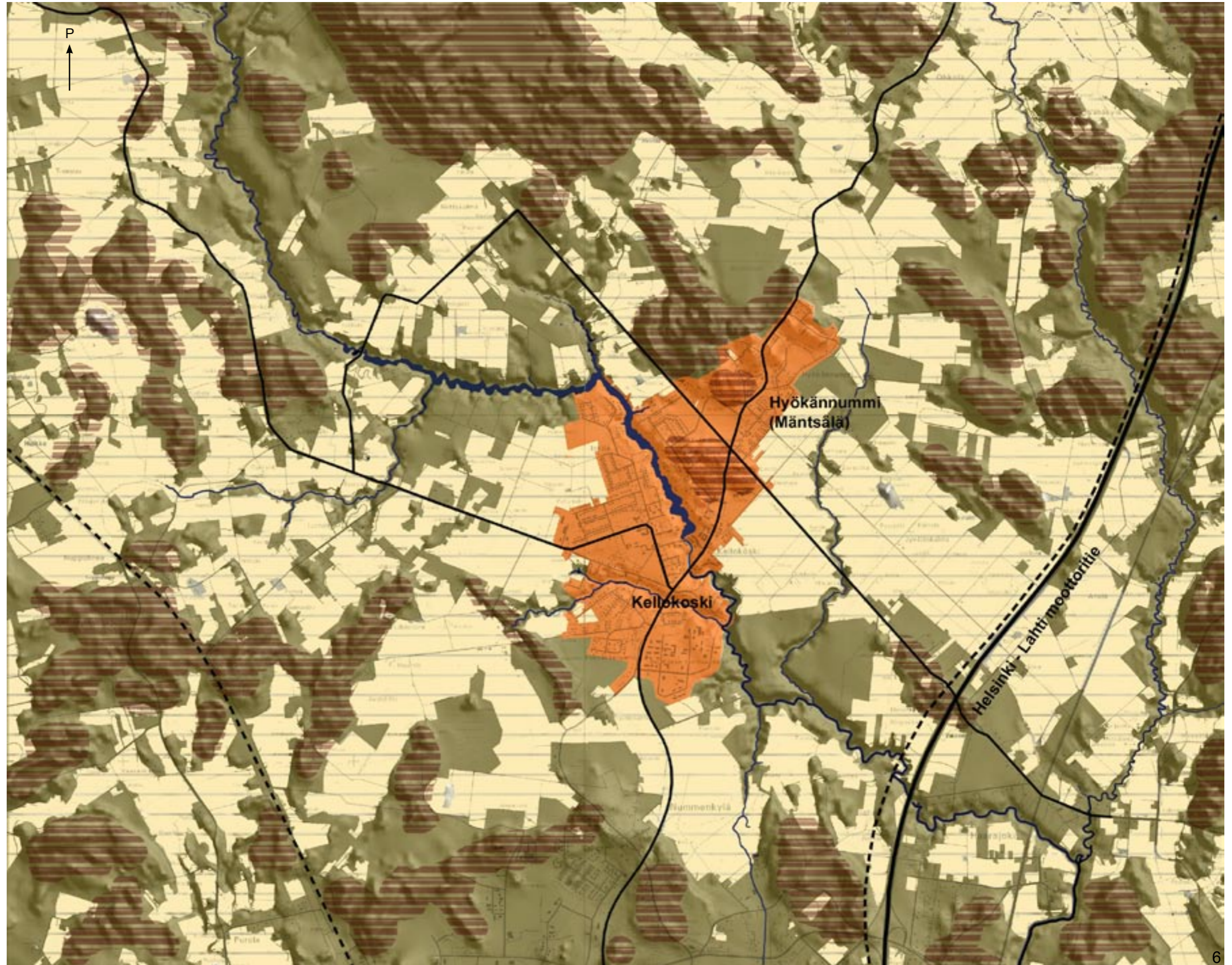
Kellokosken pohjavesialueet vedenottamoiheen sijaitsevat soraesiintymissä.

2.3 Maisemarakenne

1:30000

Kellokosken taajama sijoittuu maisemarakenteessa avoimeen laaksopainanteeseen, jota ympäröivät ja rikkovat metsäiset selänteet ja kumpareet. Patoaltaan lisäksi avointa maisematilaa ovat taajamaa ympäröivät laajat viljelysalueet, jotka ovat myös Kellokosken tuulisimmat alueet. Taajama itsessään on rakennusten, pihojen ja puutarhojen muodostamaa puoliavoimaa tilaa. Joen varret ovat taajamassa puoliavoimia, muualla luonteeltaan sulkeutunutta metsäistä maisematilaa.

2.4 Kasvillisuus

Kellokosken metsät ovat pääasiassa sekametsiä. Yleisin kasvupaikka on puustoltaan kuusivaltainen tuore tai lehtomainen kangas. Joen ja purojen rannoilla on paikoin myös lehtimetsää ja pieniä lehto-alueita. Kukkupakanmäen kasvillisuus on mäntyvaltaista kalliometsää.

Kellokoskella on verrattain paljon puistomaista ympäristöä, jossa on hoidetut nurmialueet ja istutetut puut ja pensaat. Kellokosken taajama on muutenkin melko vehreä, johtuen pientalovaltaisen asutuksen puutarhamaisista pihoista. Julkisten rakennusten pihat ovat melko puistomaisia. Korkeatasoista viherrakentamista on puistojen lisäksi Itämerikeskuk-
sen pihalla, jossa on näyttävät perenna- ja pensasistutukset sekä arboretum. Myös Toimelan tontille perustettu ruusupuisto on erityisen hieno.

Metsien ja puistojen lisäksi Kellokosken kasvupaikkatyypeihin kuuluvat niityt ja laajat viljelyalueet. Osa taajaman peltoalueista on kasvamassa umpeen.

Lisäksi Kellokoskella on liikenteen ja teollisuusalueiden suojavyöhykkeenä toimivaa paikoin luonnon-tilaista metsäkasvillisuutta

Kasvillisuuden erityispiirteitä esitellään tarkemmin puistokohtaisessa esittelyssä.

Puutarhamiljöötä

Väärävärikuva Kellokoskelta 1:50000

Salmelanpuiston metsää

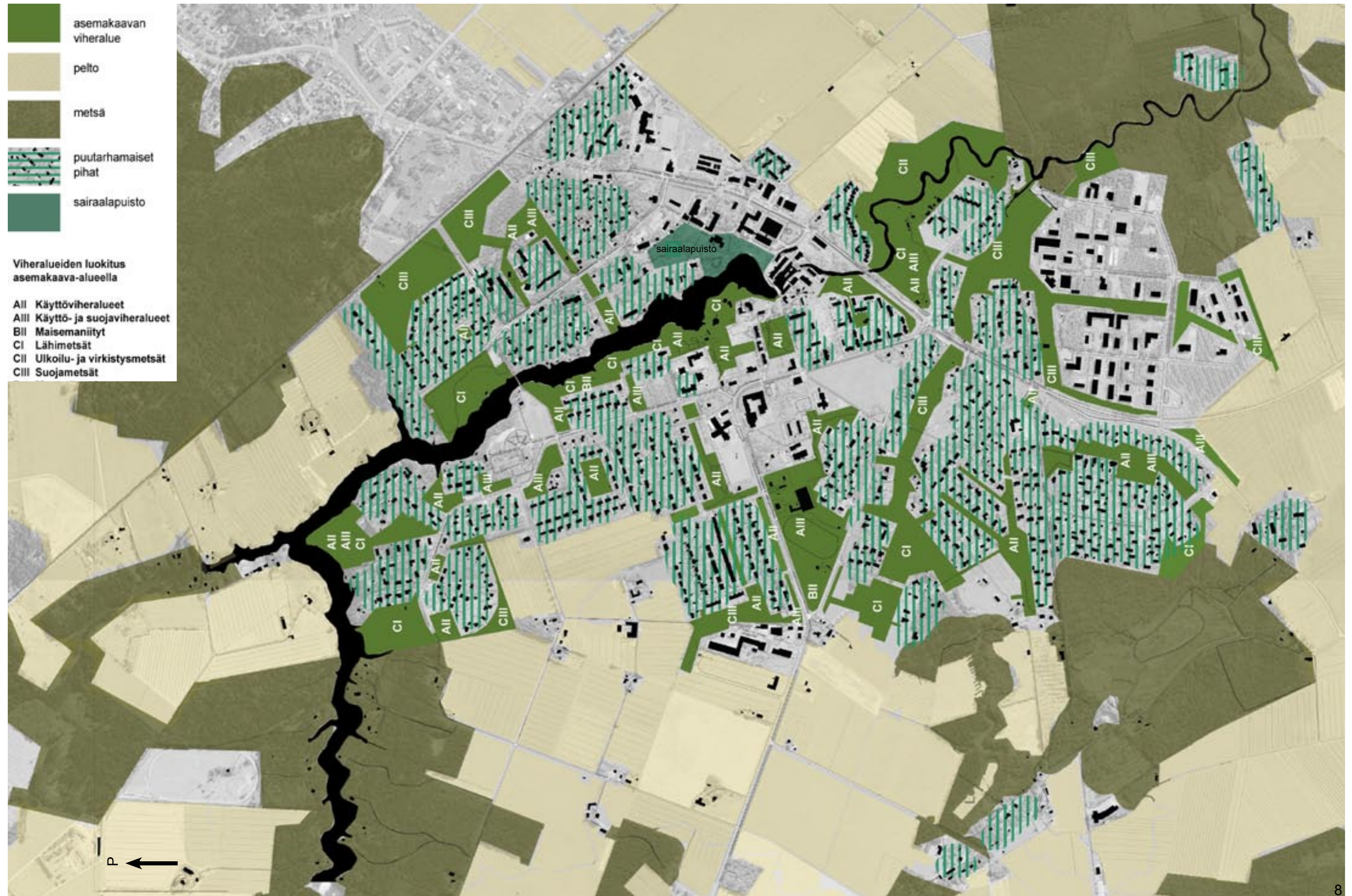

Peltomaisemaa Salmelan puiston eteläpuolella

Ruukinkirkonpuisto

Kellokosken nykyinen viheralueuokitus 1:10000. (Perustuu Vierympäristöliiton ja Kaupunginpuutarhurien seuran Viheralueiden hoitoluokitukseen vuodelta 2000)

2.5 Maankäytön historia Kellokoskella

Kellokosken historia liittyy vahvasti Keravanjokeen ja sen hyödyntämiseen. Alue oli pitkään asumatonta erämaata ja aluksi joen hyödyntäminen tapahtui lähinnä kalastuksen muodossa. Vantaanjoen ja sen sivujokien kalastusoikeus kuului vuosina 1350-1428 virolaiselle Paadisten luostarille. Virolaisilta kalastusoikeus siirtyi katoliselle kirkolle, jolloin myös lohenkalastus jäi kirkon etuoikeudeksi. Uskonpuhdistuksen myötä kirkko menetti kalastusoikeudet kruunulle, joka perusti Suomeen kuninkaankartanoita; Vantaanjoen suulle perustettu kartano harjoitti niin tehokasta kalastusta, ettei Keravanjokeen noussut kalaa enää yhtä paljon kuin ennen. Näin lohivadot jäivät hoitamatta ja joki alkoi vapautua muuhun käyttöön. (Honkanen, s. 13)

Ensimmäinen mylly perustettiin Kellokoskelle 1500–1600 lukujen vaihteessa. Ilmeisesti Järvenpään kylän talonpojat saivat kruunulta luvan Kellokosken vesivoiman käyttöön ja mylly rakennettiin joen länsirannalle. Mylläriin torppa oli tietävästi Kellokosken ensimmäinen asuintalo. (Ibid, s. 14-15)

Hyrylä-Mäntsälä maantie valmistui 1680-luvulla: Hollolan ja Heinolan liikenne alkoi kulkea Kellokosken kautta Helsinkiin ja alueen arvo alkoi nousta. Parantuneet kulkuyhteydet olivat yksi syy Kellokosken kehittymiseen, 1700-luvulla Kellokoskella toimi jopa krouvi matkailijoita varten. (Ibid, s. 14)

Kellokosken kartano sai alkunsa 1760-luvulla kahdesta rälssitilasta (verovapauden saaneet tilat, jotka ylläpitivät ratsumiestä hevosineen kuninkaan sotajoukoissa). Tiloilla oli useita eri omistajia, joista mainittakoon mm. Suomenlinnan perustaja Augustin Ehrensvärd, joka osti tilat vuonna 1766. Ensimmäinen tilalla asunut omistaja oli Erik Olander, jonka suvulla tila säilyi vuoteen 1793 asti. Olanderien aikana tila muodostui päärakennuksesta, sivurakennuksesta, aitasta, tallista, navetasta, työväen asuinrakennuksesta ja raivatuista pelloista. Kartanolla oli n. 20 torppaa, joihin oli tuotu väkeä Ruotsista asti. Sahalaitos valmistui vuonna 1775. Alussa tukit haettiin rälssitilan omista metsistä, myöhemmin myös Hyvinkäältä ja Hausjärveltä. Torppien lukumäärä kasvoi aina 1860-luvulle asti, kunnes tukkipuulla alkoi olla enemmän arvoa kuin kasketulla pellolla. Kellokosken maisema muodostui avoimista peltoalueista ja muutamista torpparakennuksista. (Peltovuori, s. 121-122)

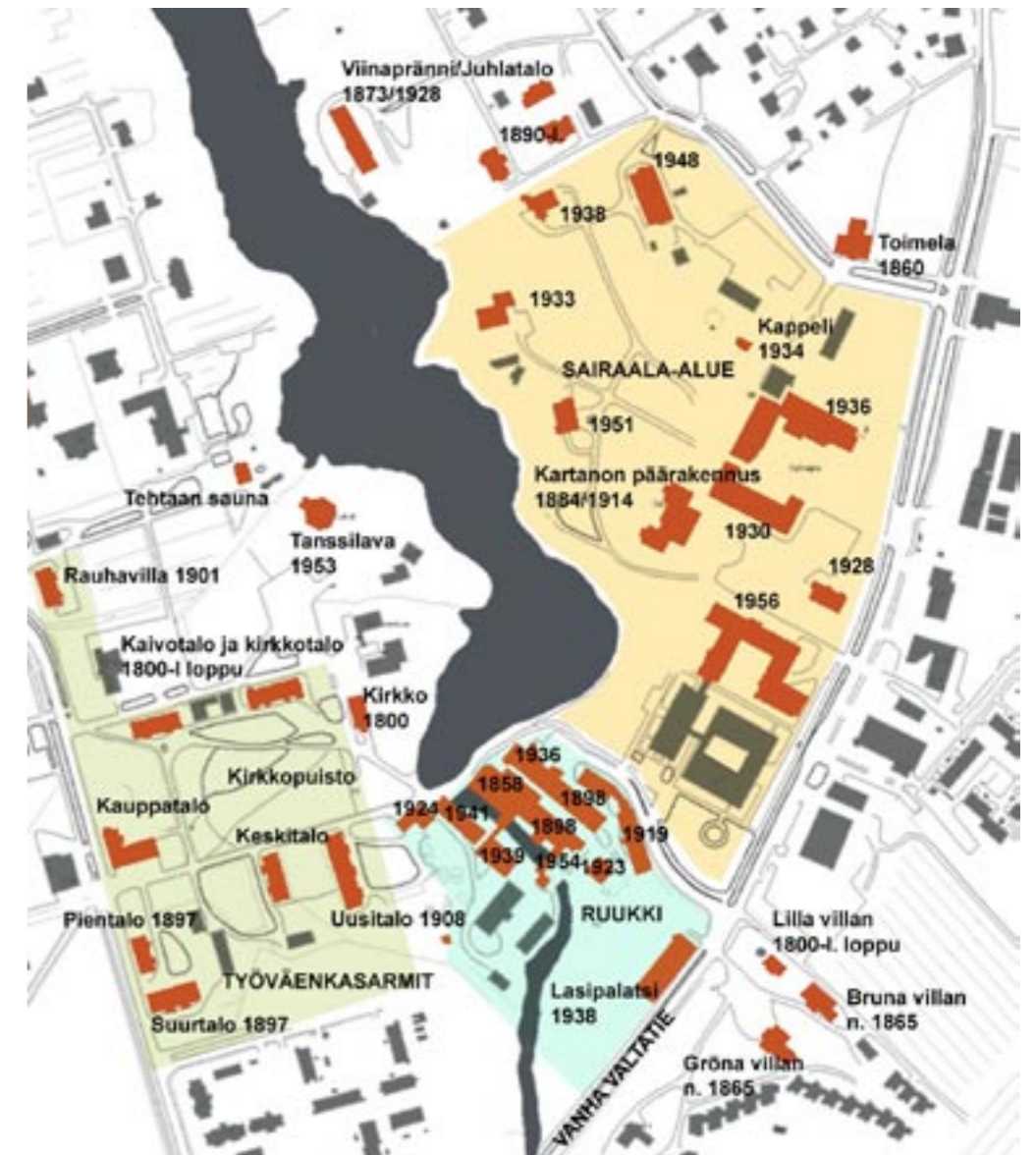
Tuusulan ensimmäisen teollisuuslaitoksen, Kellokosken ruukin perusti kartanon seuraava omistaja, sotakomissaari Lars Olof Nysten vuonna 1795. Ruukki perustettiin joen itäpuolelle, vanhan myllän tilalle. Länsirannalla olivat uusi mylly ja saha. Lisäksi tilalla toimivat mm. tiilitehdas, tervauuni, punamultasulatto. Myös Kellokosken kirkko (vuodelta 1800) oli Nystenin perustama. Teollisuustoiminta lisäsi entisestään puun kulutusta, mikä tarkoitti maisemassa metsäalan kutistumista. Vesivoiman hyödyntämiseksi rakennettu säännöstelypato synnytti suuren patoaltaan (4 km pitkä), joka on kiinteä osa Kellokosken historiaa ja keskeinen maisemaelementti. (Ibid, s. 45-49)

Vuonna 1856 Robert Björkheimistä tuli Kellokosken kartanon uusi isäntä, joka kymmenessä vuodessa laajensi tilan pinta-alaa 3000 hehtaarista 5500 hehtaariin. Björkheim perusti myös meijerin, Kellokosken ensimmäisen koulun sekä viinapolttimon. Kartanon ja ruukin tiet erkanivat vuonna 1865, kun Björkheim myi ruukin. (Ibid, s. 45-49)

Vuonna 1885 kartanon uusi omistaja Konrad Zilliacus aloitti kartanon uuden tiilisen päärakennuksen rakentamisen. Talon suunnitteli arkkitehti Sebastian Gripenberg jäljitellen italialaista renessanssityyliä. Samoihin aikoihin rakennuksen ympärille raivattiin ja istutettiin suuri puisto. (Honkanen, s. 38-49)

Tämän jälkeen ruukilla oli useita eri omistajia, joiden aikana ruukin tuotanto vähitellen laski, kunnes sen osti C.F. Carlander vuonna 1896. Carlanderit siirsivät Kemiön saarella sijainneen Björkbodan tehtaan tuotannon työntekijöineen ja koneineen Kellokoskelle. Björkbodasta Kellokoskelle muutti kaikkiaan 164 henkilöä, joita varten rakennettiin työväen asuntolat Suurtalo ja Pientalo. Muut työväen asunnot rakennettiin 1900-luvun alussa. Tehtaan johtajat asuivat omalla alueellaan huviloissa lähinnä joen itäpuolella. Tehdas paloi vuonna 1898, minkä jälkeen uusi tehdas rakennettiin tiilestä. Ruukkitoiminnan kehittymisen myötä Kellokosken kylä ja asukasluku kasvoi. (Rosenberg, s. 41-59)

Kellokosken ruukki muodosti omavaraisen tehdasyhteisön: tehdas ylläpiti koulua ja yhteisö järjesti erilaista harrastustoimintaa. Tehtaan alueella oli myös kauppa ja lauantaitsin tori.

Kellokosken keskustan vanhimpien rakennusten valmistumisvuodet (Lähteet: Helasvuo 1999, Härö 1988)

Kellokosken patoallas, kirkko ja taustalla asutokasarmi vuonna 1933. Jussi Kangas. Tuusulan Museo

Carlanderien aikaan Kellokosken tehdas kehittyi varsin moderniksi teollisuuslaitokseksi, jonka maitotonkat ja muut meijeriastiat sekä kirveet olivat tunnettuja joka puolella Suomea. Lisäksi tehtaassa valmistettiin alumiiniveneitä ja erilaisia työkaluja, saranoita ja muita raken-nusheloja. (Honkanen, s. 86)

Fiskarsin ruukki osti Kellokosken tehtaat 1963, siirsi toimintoja muihin yksiköihinsä ja myi ylimääräiset maa-alueet sekä asuinkiinteistöt kunnalle. Laajamittainen teollisuustuotanto Kellokoskella lopetettiin 1980-luvulle tultaessa. Nykyisin Kellokosken tehtaan entisissä tuotan-torakennuksissa on vuokralaisina erilaisia yrityksiä ja yhdistyksiä. Tehtaan asuntoalue on kunnostettu ja edelleen asuinkäytössä. (Helasvuo, s. 93-94)

Vuonna 1909 valtio osti Kellokosken kartanon maita 2200 hehtaaria, jotka ositettiin ja pilkottiin palstoiksi. Kartanon maista muodostettiin 131 viljelystilaa ja 43 asuintilaa, jotka yhteismetsäosuuden lisäksi luovutettiin alueen torppareille vuonna 1912. Maanjaon myötä kylän väkiluku kasvoi 600–700 hengellä. Palstojen haltijoilla oli sittemmin oikeus lunastaa vuokramaat itselleen. Kellokosken tilat itsenäistyivät vuonna 1928. Kellokosken peltomaiseen tuli sen myötä paljon uusia maalaistaloja. (Ibid s. 54-55)

Kellokosken kartano puistoineen muutettiin 14 kunnan omistamaksi piirimielisairaalaaksi vuonna 1915. Kartanon päärakennus muutettiin myöhemmin kaksikerroksisesta kolmikerroksiseksi. Sittemmin (pääasiassa 1930-1950-luvuilla) sairaala-alueelle rakennettiin moderneja sairaalarakennuksia. (Honkanen, s. 208)

Ruukinkirkonpuiston suunnitteli vuonna 1951 Helsingin kaupunginpuutarhuri Bengt Schalin tehtaan johdon tilauksesta. Suunnitelmaan kuului ruohokenttiä, hiekkakäytäviä, leikkikenttä ja pieni lammikko. Aikaisemmin puiston tilalla oli ollut mm. pallokenttä ja halkovarasto. Puisto ei enää ole täysin alkuperäisessä muodossaan. (Tenkanen 2005, s. 26)

Ilmakuva ruukkialueesta. 1950-luku. Istvan K. Tuusulan museo

Kellokosken pato maaliskuussa 2006

Kellokosken pato 1940-luvulla, Foto Roos, Tuusulan museo

Kellokosken sairaalan päärakennus, entinen kartano.

Työväenkasarmeja

Pitäjänkartta 1:20000, 2044/04 ja 2044/07, **1840**. Maanmittauslaitos. Kansallisarkisto

Pitäjänkartta 1:20000, 2044/04 ja 2044/07, **1929**. Maanmittauslaitos. Kansallisarkisto

Peruskartta 1:20000, 2044/07 ja 2044/04, **1956**. Maanmittaushallitus. Kansallisarkisto

Peruskartta 1:20000, 2044/07 ja 2044/04, **1974**. Maanmittaushallitus. Kansallisarkisto

Peruskartta 1:20000, 2044/07 ja 2044/04, **2000**. Maanmittaushallitus.

Pitäjänkartassa vuodelta **1840** näkyvät Kellokosken kartanon, ruukin ja kirkon lisäksi viljelysalueet ja vanhimmat tieyhteydet. Karttapelkistyksessä näkyvien asutettujen torppien paikat on saatu kirjallisen aineiston perusteella. (Honkanen 2002)

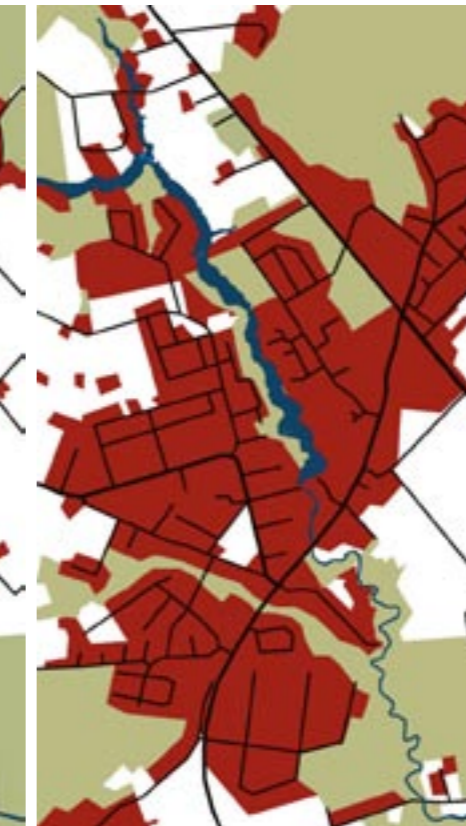
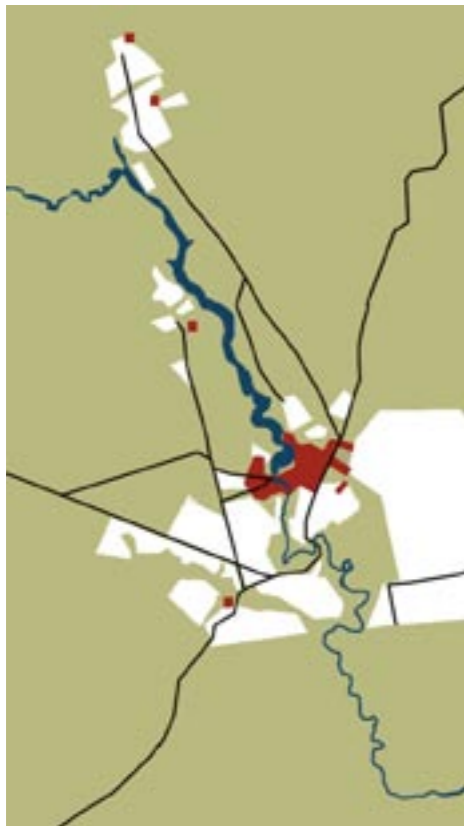
Pitäjänkartassa vuodelta **1929** näkyvät vuonna 1909 tehdyn kartanonmaiden palstoituksen vaikutukset: jokaisen peltotilkun yhteydessä oli myös asutusta. Tuusulan ja Mäntsälän välisen rajan suuntainen Linjatie on myös rakennettu.

Vuonna **1956** Kukkupakanmäki oli jo asutettu, sairaala-alueelle oli rakennettu paljon uusia rakennuksia ja Keravanjoen kohdalla Vanha valtatie on suoritettu.

1970-luvulla Kellokoskelle alkoi rakentua pientalovaltaisia asuinalueita. Tällöin myös taajaman pohjoisosan lomiasutus Keravanjoen rannalla alkoi. Peltujen muuttuessa pientaloalueiksi ja puutarhoiksi, alkoi taajaman maisemataila sulkeutua ja tiivistyä. Osa entisistä pelloista on myös metsittyä.

Rajalinnan teollisuusalueen (kartassa kaakkoiskulmassa) rakentaminen alkoi **1980-luvulla**.

Vuosien kuluessa Kellokosken seutu on muuttunut erämaasta maanviljelysalueeksi, jonka keskiössä on ollut kartano ja ruukkiyhteisö. Vähitellen pellot ovat vaihtuneet pientaloalueiksi.

- metsä
- pelto
- rakennettu alue
- tie

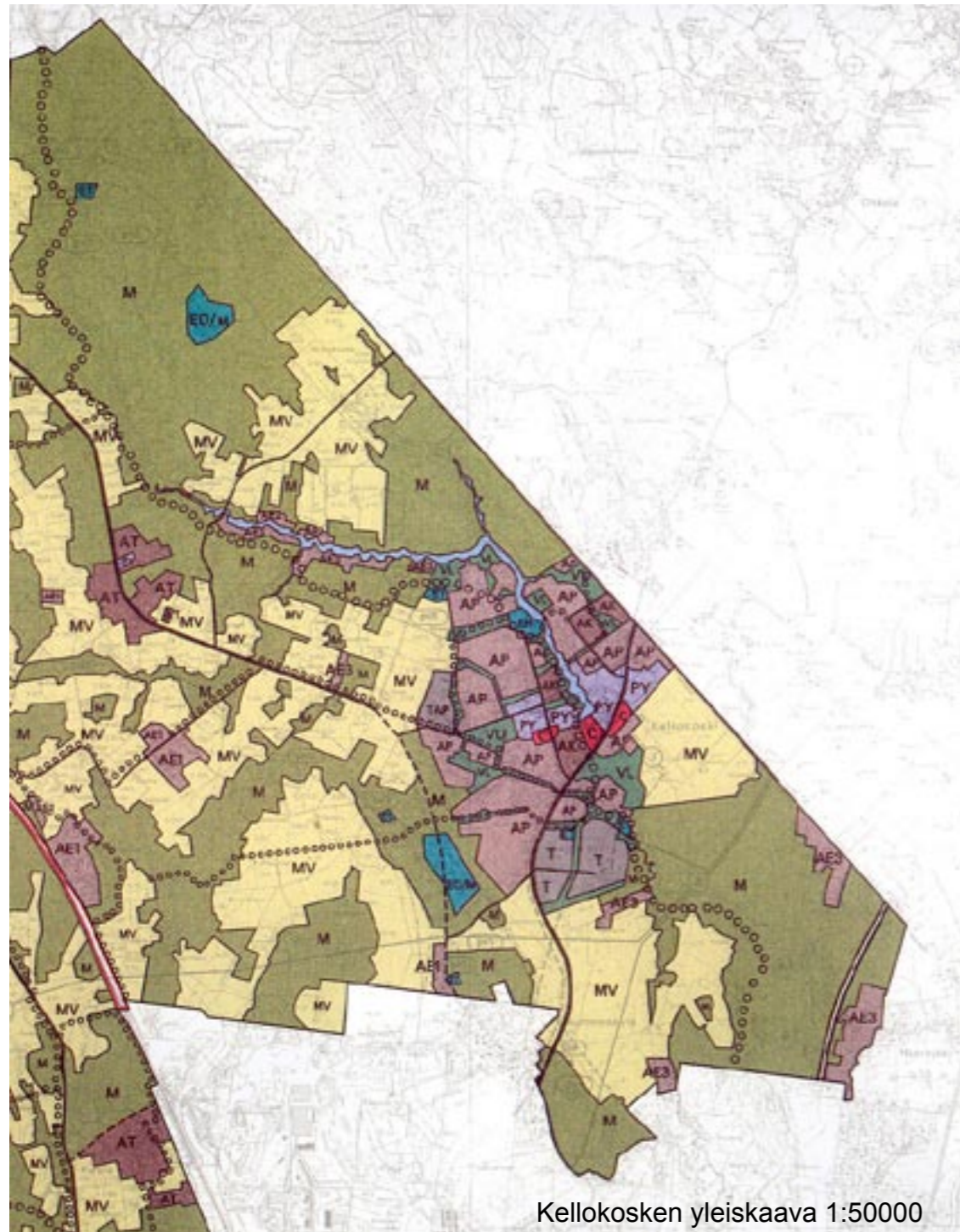
3. KAAVATILANNE

Maakuntakaava

Uudenmaan maakuntakaavassa, jonka ympäristöministeriö on vahvistanut 8.11.2006, Kellokosken keskusta ympäristöineen on taajamatoimintojen aluetta ja ydinkeskusta keskustatoimintojen aluetta. Keravanjoen uomaan on osoitettu viheryhteystarve ja Ruukin alue on merkitty kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi.

Yleiskaava

Koko kuntaa koskeva yleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa 15.5.1989. Yleiskaavassa suunnittelualue on pääosin pientalovaltaista asuntoaluetta. Keskustatoimintojen alueet on osoitettu ruukin alueelle, kauppakortteliin ja Aurinkokujan ympäristöön. Työpaikka-alueita on Rajalinnassa ja Hitsaajankujan-Höylääjankujan alueella. Julkisten palveluiden alueita on sairaalan ja koulujen alueella. Taajama-alueita ympäröivät viljelyalueet ja maa- ja metsätalousalueet. Keravanjoen uomaan on osoitettu ulkoilureittitarve.

Kellokosken yleiskaava 1:50000

Kellokosken osayleiskaavaluonnos ja Hyökännummen osayleiskaava 1:20000

Osayleiskaava

Kellokosken taajaman länsipuolella on voimassa oikeusvaikutukseton Linjamäki-Keravanjokilaakso osayleiskaava, jonka kunnanvaltuusto on hyväksynyt 14.11.1994. Osayleiskaavassa taajaman viereiset alueet ovat pääosin maa- ja metsätalousaluetta ja Keravanjoen varsi loma-asuntoaluetta.

Kellokosken osayleiskaava, joka käsittää taajaman laajenemisalueineen sekä taajaman eteläpuolisen ja itäpuolisen haja-asutusalueen, valmistuu luonnoksena tammikuussa 2007.

Asemakaava

Suuri osa Kellokosken keskustasta on rakennus- tai asemakaavoitettua aluetta.

Kaavojen vaikutus ranta-alueisiin

Merkittävin kaavauudistus Keravanjoen ranta-alueiden virkistyskäytön kannalta on osayleiskaavaan varatut uudet viheralueet taajaman pohjoisosassa.

Uudet viheralueet edesauttavat osaltaan myös yleiskaavassa Keravanjoen uomaan osoitetun ulkoilureitin toteutusta

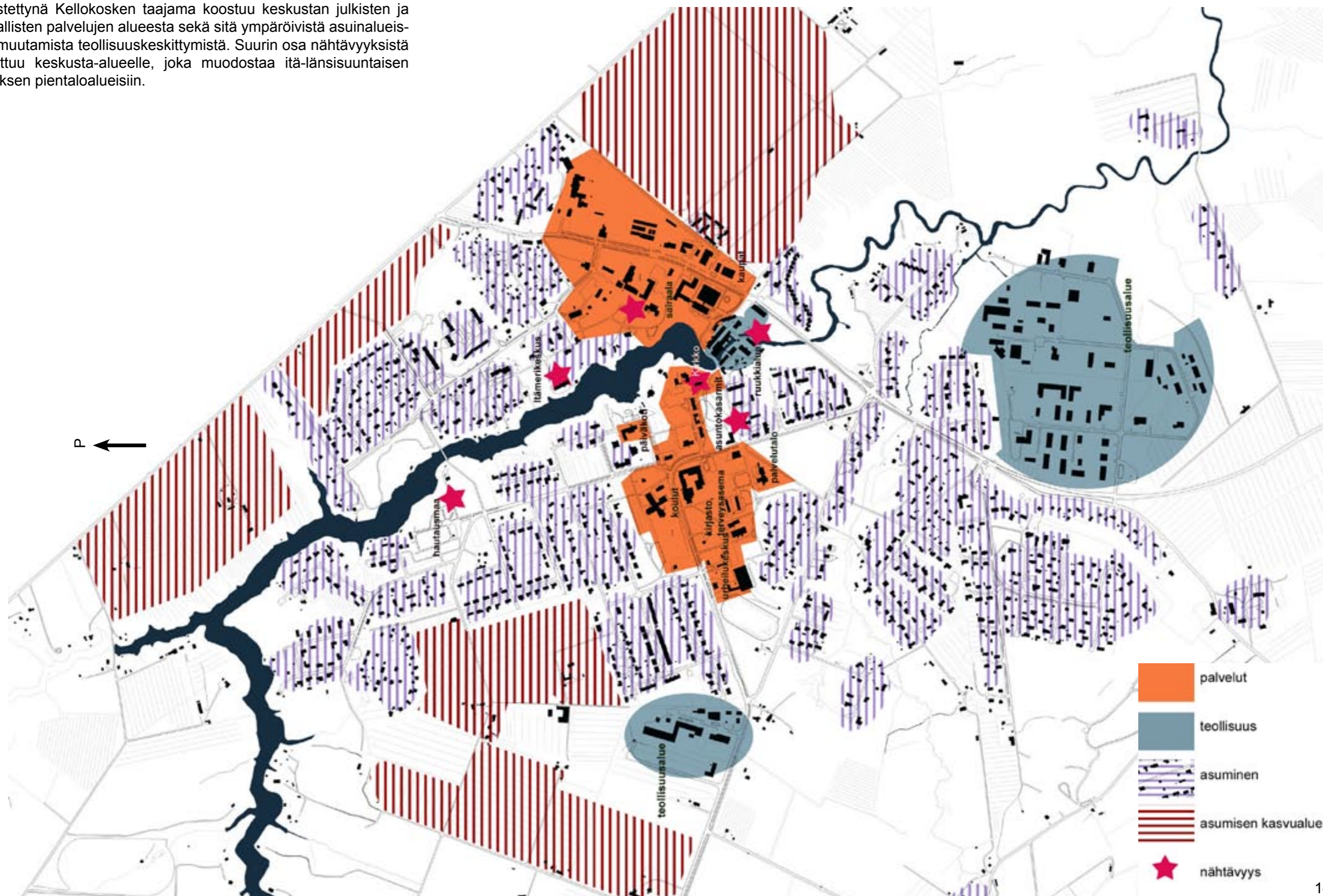
4. KEVYEN LIIKENTEN NYKYINEN REITISTÖ

Kellokosken kevyenliikenteen verkosto on keskusta-alueella melko toimiva. Reittiverkoston puutteet ovatkin taajaman etelä- ja pohjoisosissa, jotka ovat Kellokosken kaavailtuja kasvualueita. Jokivarsien runsaasta yksityisomistuksesta johtuen täysin yhtenäinen rantareitistö ei ole mahdollinen. Olevaa tilannetta on kuitenkin mahdollista parantaa mm. uusilla siltayhteyksillä. Jokivarsialueen ulkopuolella isoin ongelma on laajan, peltoalueita halkovan pyöräilyverkoston puute.

5. MILJÖÖTYYPITYS ASEMAKAAVA-ALUEELLA

Pelkistettynä Kellokosken taajama koostuu keskustan julkisten ja kaupallisten palvelujen alueesta sekä sitä ympäröivistä asuinalueista ja muutamista teollisuuskeskitymistä. Suurin osa nähtävyyksistä painottuu keskusta-alueelle, joka muodostaa itä-länsisuuntaisen katkoksen pientaloalueisiin.

6. RANTOJEN VIHERALUEIDEN KOLMIJAKO JA OSA-ALUEIDEN ANALYYSIT

Viheraluealuokituksen ja miljöötyyppityksen perusteella Kellokosken asemakaava-alueen rannat voidaan jakaa karkeasti kolmeen erityyppiseen aluekokonaisuuteen: 1) pohjoisen peltoalueeseen ja luonnontilaisiin lähimetsiin, 2) keskustan rantapuistoihin ja 3) etelän jokivarsiluontoon. Kolmijaon solmukohtina toimivat nykyiset kevyen liikenteen sillat: Omenalahdensilta ja Vanhan valtatie silta. Solmukohdat ympäristöineen ovat myös viheralueityyppien vaihtumisvyöhykkeitä, joissa erilaiset miljööt kohtaavat ja sekoittuvat.

6.1 Pohjoisen lähimetsät ja peltoalueet

analyysikartta 1:5000

Alueen arvot:

Pohjoisosan jokivarsimaiseman arvokkaimmat osat ovat patoallasta reunustavat luonnontilaiset puistometsät sekä itärannan avoimet peltoalueet. Alue muodostaa eräänlaisen vaihtumisvyöhykkeen maaseudun ja taajaman välillä.

Ympäröivien pientalovaltaisten asuinalueiden pihat ja puutarhat toimivat asukkaiden pääasiallisina ulko-oleskelupaikkoina. Siksi alue ei kaipaa voimakkaasti rakennettuja toiminnallisia puistoja vaan lähinnä kävelyyn lenkkeilyyn ja koiranulkoiluttamiseen soveltuvia viheralueita levähdyspaikkoineen. Näin ollen alueen nykyisten viheralueiden luonnontilaisuutta voidaan pitää alueelle sopivana ja säilytettävänä ominaisuutena. Vastaavasti myös itärannan avoin maisematila on säilyttämisen arvoinen.

Alueen ongelmat:

Nykyisten rantapuistojen suurimpana ongelmana voidaan pitää sitä, että ne ovat toisistaan irrallisia, eivätkä muodosta yhtenäistä viheralueverkostoa. Pientaloalueiden muodostamat viheraluekatkokset eivät kuitenkaan ole häiritseviä jokivarsimaisemassa, koska talojen rantapihat ovat varsin vehreitä.

Puistojen väliset reittiyhteydet muodostuvat asuinalueiden kevyen liikenteen reiteistä.

Suurin ongelma on reittiverkoston puuttuminen itärannalta, varsinkin kun kyseessä on asumisen tuleva kasvualue.

Nykyisten puistojen sisäinen reitistö on puutteellinen lähinnä Salmelanpuistossa.

Myös joen virkistyskäyttömahdollisuudet ovat paikoin puutteelliset: mm. laitureita ja venepaikkoja on liian vähän.

6.2 Keskustan kulttuurimiljö

Alueen arvot:

Kellokosken keskustan maisemallisesti arvokkaimmat alueet ovat pa-taallas ja sitä ympäröivä ruukki- ja kartano-/ sairaalamiljö. Alueella on myös paljon hienoja ja korkeatasoisia viheralueita: mm. Ruukinkirkon-puisto, arboretum ja rosarium. Viheralueilla on sekä luonnon- että kult-tuurikasvillisuutta.

Alueen ongelmat:

Viheralueiden yhtenäisyyden kannalta keskusta-alueen suurin ongelma on joen itärannan julkisten viheralueiden puute. Sairaala-alue on kyllä luonteeltaan hieno, puistomainen kokonaisuus, mutta se ei ole julkises-sa käytössä. Länsirannalla ongelmana on puolestaan viheralueiden ka-peus ja maaston jyrkkyys.

Syvälahdenpuistossa ja Männistönpuiston ranta-alueella polkuverkosto on paikoin huonokulkuinen ja kohennuksen tarpeessa. Myös laitureita ja venepaikkoja on liian vähän.

Ruukkialue ja Vanha valtatie puolestaan muodostavat katkoksen etelä-pohjoissuuntaisessa rantareittiverkostossa. Ruukkialueen ongelmana ovat myös metallinkäsittelystä saastunut maaperä sekä muutama miljöö-seen huonosti sopiva varistorakennus. Ylipäänsä keskusta-alueella on monia miljööseen huonosti sopivia rakennuksia, joiden näkösuojaksi pitäisi saada kasvillisuutta. (ks. viereinen kuva):

1. Haukilahden puiston länsipuolen taustana on korkea betonielement-titalo, joka istuu huonosti maisemaan

2. Ruukkialueen uusimmat rakennukset ja viereinen tekninen keskus

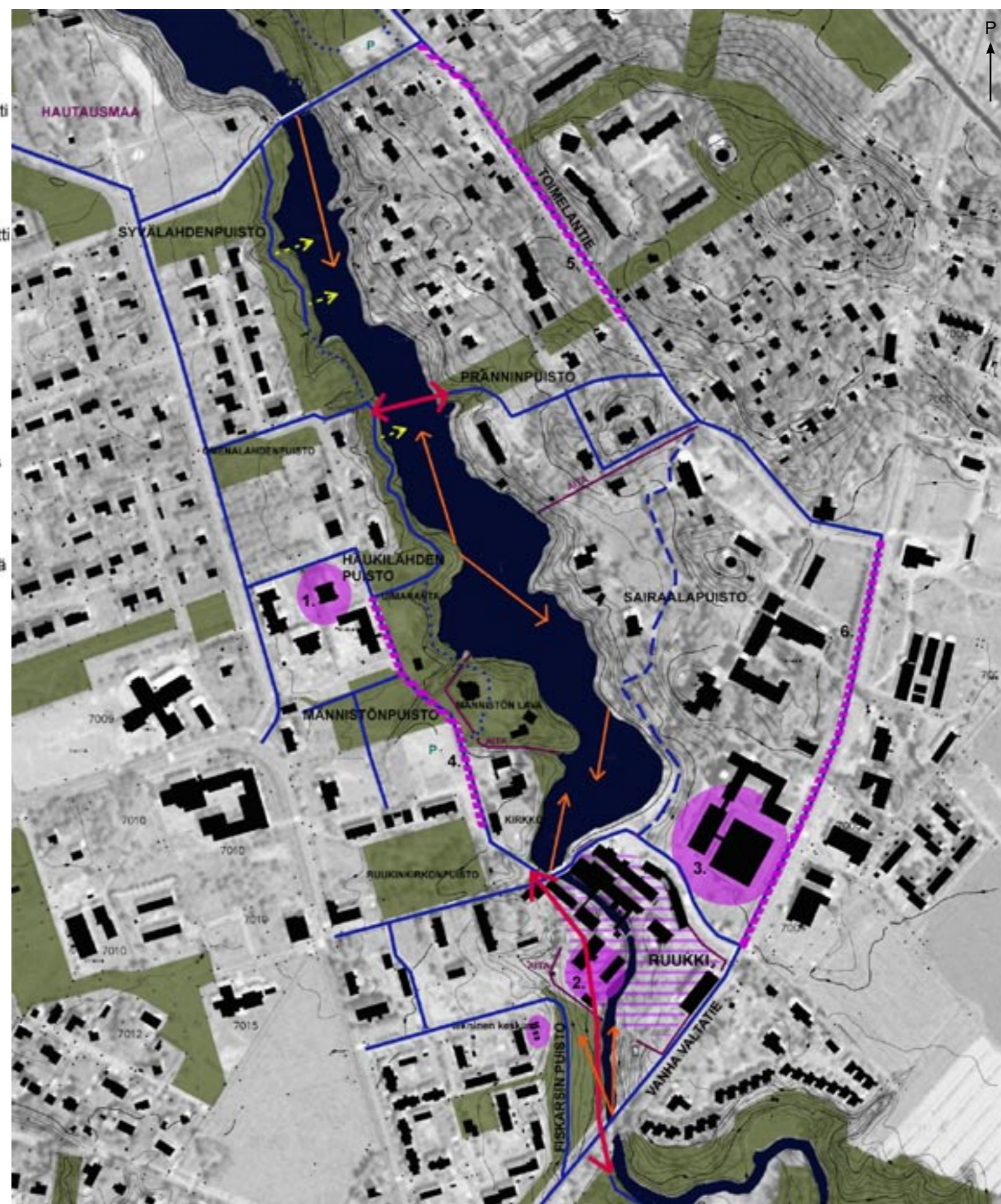
3. Sairaalan keltatiilinen uudisrakennus

Viheralueita yhdistävä reitistö on paikoin epämääräinen ja kaippaa selkeytystä:

4. Reitti kirkolta Männistönpuistoon on epämääräinen ja kulkee pysäköin-tialueiden kautta

5. Toimelantien keskiosa on karu ja suoraviivainen ja vailla välikaistais-tutuksia.

6. Vanha valtatie on ostoskeskuksen kohdalla avoin ja karu ja vailla vä-likaistaitutuksia.

analyysikartta 1:5000

6.3 Etelän luonnontilainen jokivarsimetsä

Alueen arvot

Alueen tärkein maisemaelementti on luontaisesti mutkitteleva, kapea jokiuoma ja sitä reunustavat pääosin luonnontilaiset ja yhtenäiset rantametsät. Jokipuiston pohjoisosassa on hieno rakennettu puistonosa, jossa on toimiva reitistö ja luonnonkasvillisuuden lisäksi myös istutettuja puita ja pensaita.

Tarkastelualueen luonnontilaisissa rantametsissä on myös tavattu seuraavia arvokkaita kasvillisuustyppejä (ks. kuva):

1. Läntisen sivuojan laakso rinteineen: arvokasta lehtoa tai lehtomaista metsää, josta on löydetty mm. lehto-orvokkia.
2. Metsälaakso välillä Savikulma-Veikkola: rinnelehtoja ja kosteikkopoukamia
3. Itärinne: Rehevä, kuusivaltainen jokilaaksolehto, jossa kasvaa myös haapaa ja harmaaleppää. Pensaskeroksessa kasvaa lehtokuusamaa ja taikinamarjaa, kenttakeroksessa mm. lehto-orvokkia
4. Metsälaakso välillä Veikkola - Furunäs: kuusivaltaista lehtomaista metsää
5. Lehtoja sekä mm. mesiangervoniittyä (Laamanen)

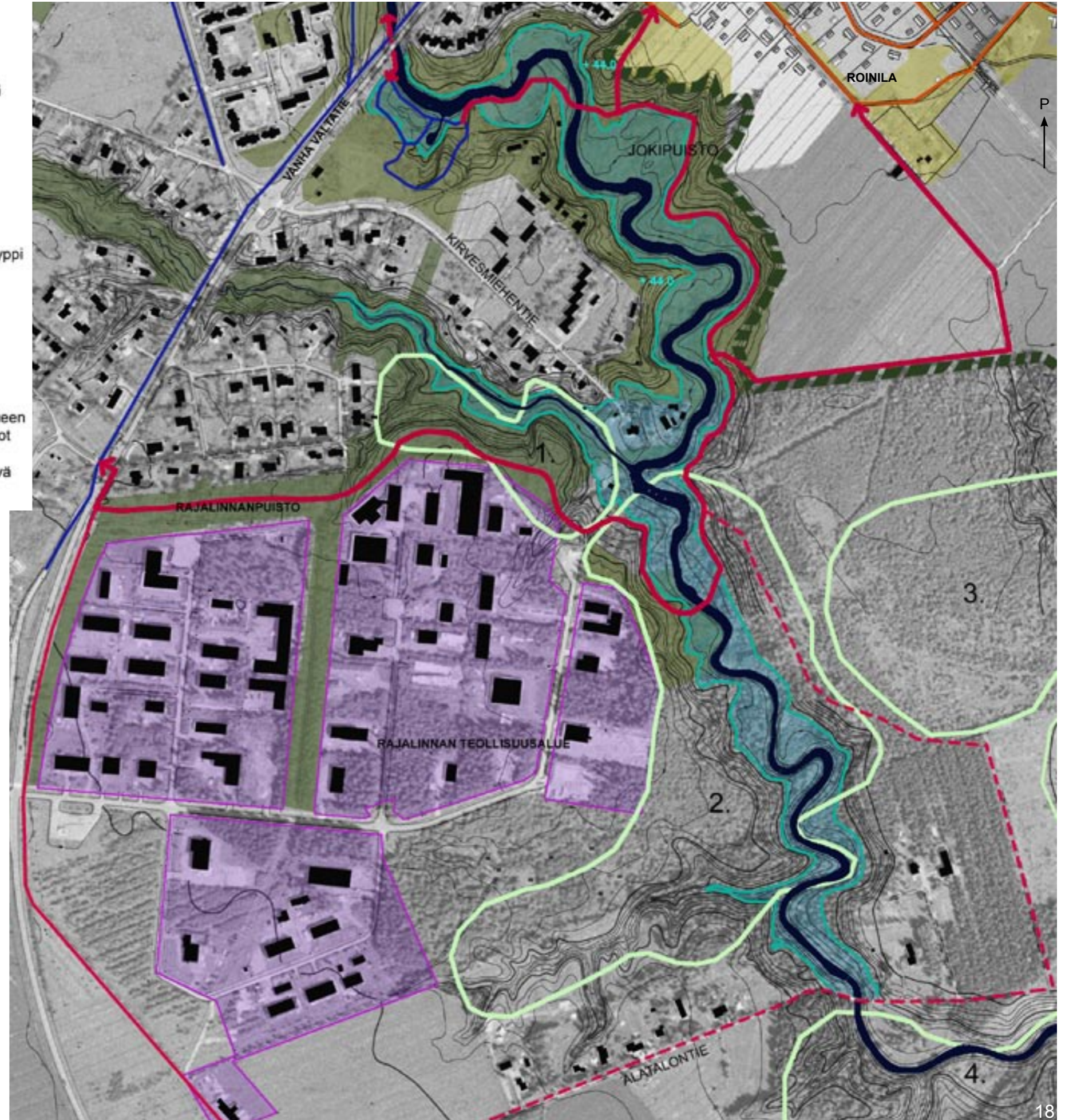
Alueen ongelmat

Tarkastelualueen suurin maisemallinen häiriötekijä on Rajalinnan teollisuusalue: aluetta reunustava suojametsä on paikoin riittämätön.

Jokipuiston pohjoisosan reittejä lukuun ottamatta rannassa ei ole kulje reittiverkostoa. Myös Vanhan valtatie alittava yhteys viereiseen Fiskarsinpuistoon puuttuu.

Rantapuisto on paikoin hyvin kapea ja maasto on erittäin vaikeakulkuinen ja jyrkkä, mikä estää leveämmän kulkureitistön toteutumisen.

Puiston nykyiset virkistysmahdollisuudet ja reittäilyt ovat joka tapauksessa riittämättömät mm. puiston pohjoispuolelle tulevan uuden Roinilan asuinalueen takia: puiston käyttöpaine ja virkistysreititarve kasvaa.

7. SUUNNITELMA

Tämän suunnitelman ensisijaisena tavoitteena on Keravanjoen rantojen saavutettavuuden parantaminen. Käytännössä suunnitelmassa on kehitetty sekä puistojen sisäisiä että välisiä reitti yhteyksiä. Ulkoilureittien yleisenä suunnittelutavoitteena voidaan pitää sitä, että reitti sisältää mahdollisuuden palata lähtöpisteeseen toista reittiuraa pitkin (Ulkoilureittien suunnitteluopas s.20). Tätä periaatetta ja Kellokosken ranta-alueiden kolmijakoa noudattaen Kellokosken rantareitistöä kehitetään kolmena rengasmaisena reittikokonaisuutena. Koska Kellokosken rantapuistot ovat toisistaan irrallisia, nousevat sillat ja muut reitin solmukohdat suunnitelmassa keskeiseen asemaan.

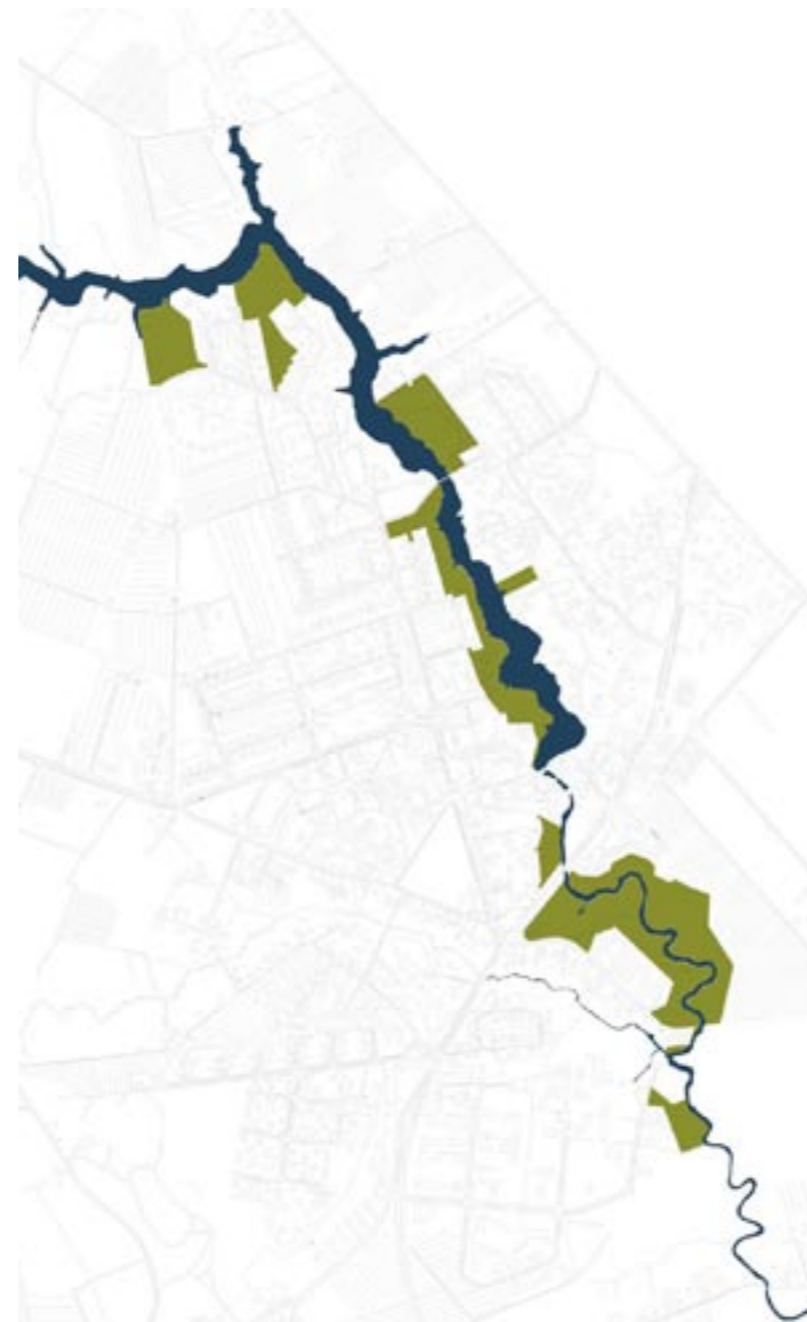
Suunnitelman toisena tavoitteena on tehdä ulkoilureiteistä vaihtelevia: uudet ulkoilureitit on linjattu mahdollisimman lähelle rantaa siten, että ne tarjoavat kulkijalle vaihtelevia maisematiloja ja näkymiä. Vastaavasti olevien reittien ympäristöä parannetaan mm. uusilla levähdyspaikoilla, valaistuksella ja jokinäkymien avaamisella. Olevaa kasvillisuutta kehitetään puistokohtaisesti. Pyrkimyksenä on kuitenkin ollut olevien luonto- ja ympäristöarvojen korostaminen ja jatkaminen. Suunnittelussa hyödynnetään ja säilytetään mahdollisimman paljon alueen olevaa kasvillisuutta. Suunnitelman tavoitteena on myös kehittää itse joen virkistyskäyttöä mm. puistoihin liittyvien uinti- ja venelaitureiden avulla.

RANTAPUISTOJEN VÄLISTEN YHTEYKSIEN KEHITTÄMINEN

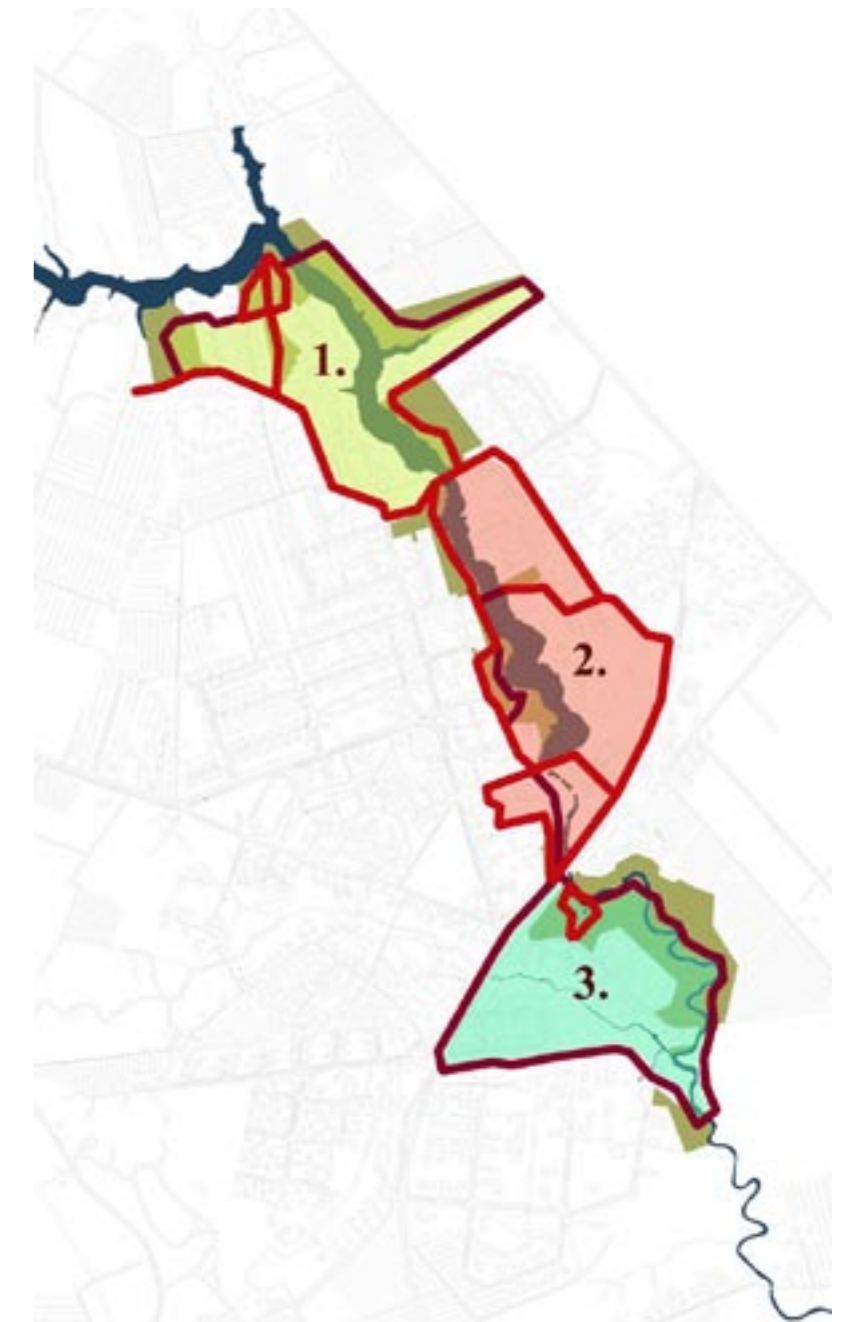
+

RANTAPUISTOJEN KEHITTÄMINEN

=

3 REITTIKOKONAISUUTTA

7.1 Pohjoisreitti

Alueen maisemallisen erityispiirteen muodostavat lähimetsät sekä pohjoisrannan peltoalueet ja maalaismaisema. Kyseisiä maisema-arvoja pyritään säilyttämään nykyisellään ja niitä korostetaan mm. kasvillisuudella ja näkymien hienovaraisella avaamisella: rannan pensasvyöhyke pyritään kuitenkin säilyttämään mahdollisimman yhtenäisenä. Oleva puistojenvälinen kevyen liikenteen reitistö on melko yhtenäinen ja reittien varsilla on myös katupuuistutuksia. Puistojen sisäiset reitit ovat kivituhkapäällysteisiä polkuja. Myös uudet puistokäytävät toteutetaan kivituhkapintaisina maaseutumaisemaan sopivina. Pohjoisrannan avoin viljelysmaisema säilytetään myös uudessa puistossa (nimetty tässä työssä Mattilanpuistoksi viereisen Mattilan tilan mukaan) hoitamalla aluetta pääosin maisemapeltona ja -niittynä. Maisemapeltojen hoitoon etsitään paikallinen sopimusviljelijä. Umpeenkasvaneet pelto-osuudet avataan ja kehittämiskelpoiset puuryhmät säilytetään.

Puistojen yleisilme säilytetään mahdollisimman luonnontilaisena. Pääreitistö toteutetaan niin leveäksi, että se soveltuu myös pyöräilyyn. Puistojen kalusteet (penkit, roska-astiat ja valaisimet) yhtenäistetään. Tärkein uudistus reitistön kannalta on Kariniemenpuiston ja Mattilanpuiston välille rakennettava puinen kevyen liikenteen silta.

Joen virkistyskäyttömuodot pohjoisreitillä varrella ovat veneily, melonta ja uinti. Kalastus ei välttämättä edellytä erityissuunnittelua, mutta uusien reittien ja siltojen avulla myös kalastajien pääsy veden ääreen helpottuu. Veneily ja melonta puolestaan edellyttävät kanoottien ja veneiden säilytys- ja vesillelaskupaikkoja. Voimakkaasti rakennetut venevalkamat eivät sovi Keravanjoen luonnontilaisille rannoille. Suunnitelmassa puistoihin on kuitenkin ehdotettu muutamia paikkoja veneiden säilyttämiseen. Alueelle ei ole tarvetta rakentaa uusia uimarantoja: Rivieeran uimarannan varustetasoa ja käytettävyyttä olisi kuitenkin parannettava. Koko alueelle tuodaan lisää monikäyttöisiä laitureita, jotka palvelevat sekä uimareita että meloijia.

Pohjoisreitillä tulevia toimintoja ja rakenteita

Mattilan tilan nykyistä rantapeltoa

7.1.1 Salmelan puisto

Puiston nykytila

Salmelan puisto on pieni lehtomaisen kankaan taajamametsä, joka rajautuu etelä- ja itäpuolelta pientaloalueisiin, lännessä kaavoittamattomaan metsäalueeseen ja pohjoisessa Keravanjokeen. Puiston lounaisosassa on varttunutta kuusimetsää. Pohjoisosa on harvennettua havupuuvältaista metsää, jonka pensaskerroksessa on runsaasti pieniä pihlajantaimia. Rannassa kasvaa leppää. Puiston kaakkoisosa on tiivistä sekametsää, jota reunustaa etelässä hieno haavikko.

Puistossa kulkee polkuja, mutta ei rakennettuja ulkoilureittejä. Salmelan puistoa reunustavien nykyisten asuinalueiden lisäksi puiston eteläpuolelle on osayleiskaavan mukaan tulossa uusia asuinalueita. Siksi puiston käyttö tulee lisääntymään.

Puiston kehittäminen

Kasvillisuus

Puiston pohjoisosa (1.) hoidetaan puoliavoimena ja valoisa lähimetsänä harventamalla pienpuustoa tarpeen mukaan. Rantanäkymät pidetään avoimena lepikon ajoittaisella harvennuksella.

Puiston eteläosan sekametsä harvennetaan kevyesti uuden reitin läheisyydessä 10 - 15 metrin levyisellä kaistalla (2.). Tavoitteena on puoliavoin, valoisa ja turvallinen lähimetsä, jossa suositaan mäntyjä ja lehtipuita. Eteläosan haavikko (3.) harvennetaan ainoastaan reitin välittömästä läheisyydestä. Alueen itäreunassa, asuinrakennusten läheisyydessä (4.) metsä säilytetään tiiviinä suojavyöhykkeenä, josta poistetaan ainoastaan sairaat ja lahot puut.

Puiston lounaisosan puronpääntä reunustava pieni kuusikko (5.) jätetään luonnontilaiseksi. Kaatuneet puut jätetään paikalle lahoppuiksi. Myös puiston koilliskulman lehtomainen notkelma (6) säilytetään luonnontilaisena.

Reitit

Puistoon rakennetaan rantaan johtava kivituhkapintainen reitti, joka myötäilee nykyistä polkulinjausta. Reitti pyritään linjaamaan siten, että hienoja yksittäispuita (lähinnä mäntyjä) ei jouduta kaatamaan. Myös kevyenliikenteen yhteys läheiseen Kariniemenpuistoon tulee luoda. Joen pohjoisrannalla sijaitsee kunnan omistama, kaavoittamaton metsäalue, joka voitaisiin yhdistää tulevaisuudessa Salmelan puistoon sillalla.

Rakenteet ja kalusteet

Uusi reitti valaistetaan ja joen rantaan tulee pieni levähdys-/näköalapaikka penkkeineen. Rantaan osoitetaan paikka lähiasukkaiden veneille.

Salmelan puiston lounaisosan kuusimetsää

Salmelan puiston pohjoisosan puoliavoimaa metsää

Salmelan puiston kehittämissuunnitelma 1:2000

7.1.2 Kariniemen puisto

Puiston nykytila

Kariniemen puisto on pääosin luonnonkasvillisuudesta muodostuva lehtomaisella kankaalla kasvava lähimetsä, jossa kulkee toimiva käytäväverkosto. Puisto sijaitsee Salmelantien varrella Kariniementien päätteenä ja sinne pääsee myös Omenalahdentieltä. Hyvistä kulkuyhteyksistä huolimatta puisto tuntuu olevan vajaakäytössä.

Puiston pohjoisosa on kuusivaltainen. Aivan rannassa kasvaa myös haapoja ja pihlajia. Muutaman vuoden takaisen myrskyn jäljiltä puiston keskiosan puusto on harvaa ja jäljelle on jäänyt vain muutamia haapoja ja rauduskoivuja. Maanpinnan on peittänyt pioneerikasvillisuus (horsmaa ja pujoja), joka antaa alueelle avohakkuumaisen ilmeen. Puiston eteläosassa puusto on mäntyvaltainen.

Luontaisesti puistossa kasvaa kuusien, mäntyjen, rauduskoivujen ja haapojen lisäksi myös tuomia ja muutamia tamentaimia. Pensaskerrossa kasvaa luontaisesti paatsamaa ja kuusamaa. Puistoon on istutettu muutamia tuijia, pihtoja, mustakuusia, ruusupensaita ja alppiruusuja.

Puiston ranta-alueella on leikkialue, sekä useita levähdyspaikkoja. Kariniemestä avautuvat hienot näköalat joelle ja vastarannan viljelysmaisemaan.

Puiston kehittäminen

Kasvillisuus

Kariniemen puiston pohjoisosaa (1.) kehitetään puoliavoimena lähimetsänä. Tavoitteena on säilyttää puisto elinvoimaisena ja siistinä. Metsän valoisuutta lisätään poistamalla vanhoja ja huonokuntoisia kuusia. Rantanäkymät pidetään avoimina pienpuuston harvennuksella.

Puiston keskiosan myrskyn harventamaa avointa aluetta (2.) kehitetään puoliavoimeksi sekametsäksi. Luontaisesti kylväytyneet rauduskoivun taimet säilytetään ja lisäksi alueelle istutetaan pieninä ryhminä kuusentaimia. Taimikonhoito toteutetaan viiden vuoden välein.

Puiston eteläosaa (3.) kehitetään avoimeksi ja valoisaksi mäntyvaltaiseksi lähimetsäksi, jossa myös hyväkuntoiset lehtipuut säilytetään. Pensaskerrosta harvennetaan tarvittaessa.

Reitit

Oleva reitistö on sellaisenaan toimiva. Kariniemenpuistosta Mattilanpuistoon rakennetaan talvikunnossapidettävä puusilta.

Rakenteet ja kalusteet

Valaistus uusitaan ja puistokalusteet uusitaan tai kunnostetaan.

Kariniemen puiston nykyinen rantareitti

Kariniemen puiston kehittämissuunnitelma 1:2000

7.1.3 Mattilanpuisto

Alueen nykytila

Kellokosken osayleiskaavassa Mattilan tila ympäristöineen on varattu pientalovaltaiseksi asuinalueeksi, jonka ranta-alueet jäävät viheralueiksi. Tällä hetkellä pohjoisranta on pääasiassa peltoa ja paikoin myös umpeenkasvanutta entistä peltoa. Alue on siis vielä toistaiseksi yksityisomistuksessa ja näin ollen sen rannat eivät ole yleisessä virkistyskäytössä. Paikka on Kellokosken ainoa rantaan rajautuva avoin peltoalue, joka on ollut viljelyskäytössä toistasataa vuotta. Alue on siis maisemallisesti merkittävä ja ainutlaatuinen. Siksi on tärkeää, että peltojen muuttuessa asuntoalueiksi rantojen avoimuus säilytetään.

Puiston kehittäminen

Uuden viheralueen tavoitteena on toimia paitsi vanhojen ja uusien asuinalueiden virkistysalueena, myös jatkaa ja täydentää Kellokosken rantareittiverkostoa.

Kasvillisuus

Tavoitteena on säilyttää nykyisen peltoalueen rannat avoimena maisematilana. Käytännössä alueelle kylvetään jatkossakin niitty- ja viljelyskasvillisuutta. Umpeenkasvaneella alueella on paljon hyvään kasvuvauhtiin päässeitä koivun- ja mäntyntaimia. Tällä alueella säilytetään muutamia koivu- ja mäntyryhmiä tilallisen vaihtelun aikaansaamiseksi. Maanpintaa hoidetaan luonnonnurmena. Rannan loivimpaan kohtaan rakennetaan käyttönurmi, joka soveltuu auringonottoon: kyseessä on aurinkoinen lounaisrinne. Rantavyöhykkeessä säilytetään vähintään kolmen metrin levyinen luonnonniitykaistale, joka toimii pellon ravinteita pidättävänä suojavyöhykkeenä. Osaan pelloista kylvetään nurmikasvillisuutta, jolloin peltoa ei tarvitse kytää. Niitty- ja peltokasvillisuuden rajat noudattelevat peltojen nykyisiä omistusrajoja, mikä muistuttaa alueen viljelyshistoriasta.

Pientalojen ja maisemapellon välille ei suositella suoraviivaista rajausta esimerkiksi puuaidalla tai leikatulla pensasaidalla. Rakennusten, pihojen ja tasaisen peltoalueen välinen rajausta toteutetaan mieluummin pensas- ja puuryhmillä, jotka muodostavat aukkoisen aidanteen mahdollistaen pitkien näkymien säilymisen. Nykyiset rannan metsäsaarekkeet säilytetään, pensasvyöhykettä harvennetaan vain tarvittaessa. Myös pellon keskellä kasvaneet, yksittäiset hienot ahomännyt säilytetään.

Reitit

Puistoon rakennetaan kivituhkapintainen rantareitti, joka kulkee rantapenkereen ja tasaisen peltoalueen rajalla. Reitiltä rantaan ohjataan muutama kapea pistopolku. Yhteys Kariniemen puistoon toteutetaan puisella kevyenliikenteen sillalla. Myös yhteys Mäntsälän Porakalliolle suunnitelluille reiteille on huomioitu uuden alueen viheryhteyksissä.

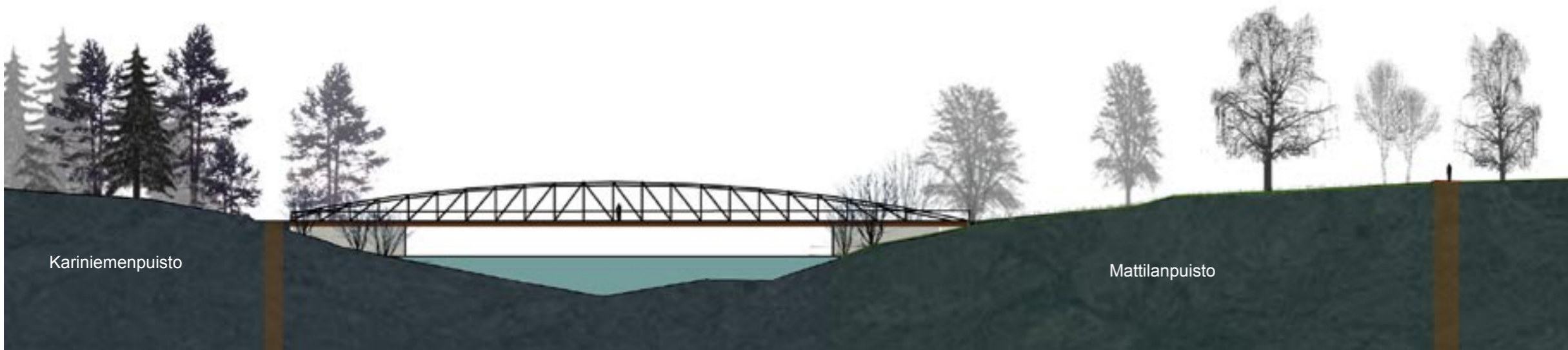
Rakenteet ja kalusteet

Uusi ulkoilureitti valaistetaan ja sen varrelle tulee muutamia levähdyspaikkoja. Rannalle tuodaan muutamia ponttonilaitureita, jotka nostetaan talveksi pois vedestä. Laiturit ovat monikäyttöisiä eli ne soveltuvat sekä kanoottien vesillelaskuun että uimiseen.

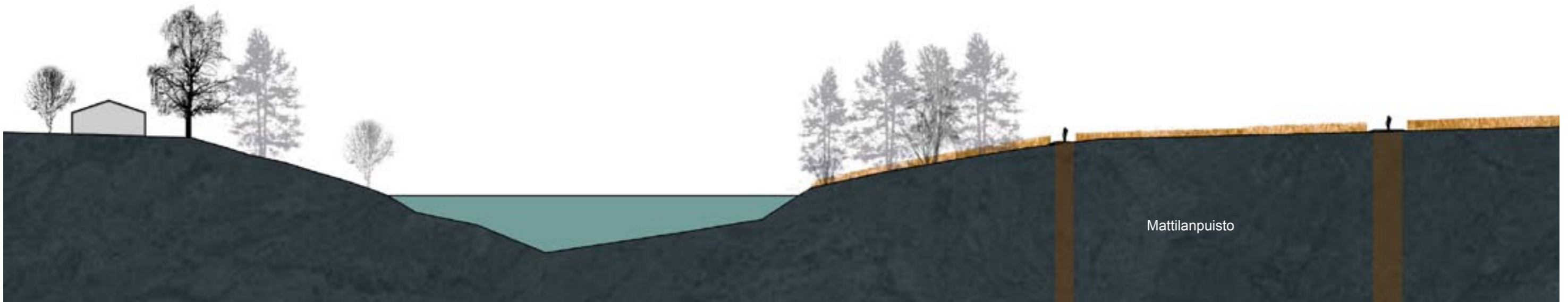
Referenssikuvia Mattilanpuiston tulevista maisematiloista, kasvillisuudesta ja rakenteista

leikkaus A - A' 1:500

leikkaus B - B' 1:500

Näkymä Mattilanpuiston nurmialueesta

Mattilanpuiston maisemapellot ja uusi ulkoilureitti

7.1.4 Rivieera

Puiston nykytila

Rivieera on asemakaavassa merkitty uimaranta-alueeksi sekä loma-alueeksi, jolle saadaan rakentaa loma-, virkistys- ja kurssitoimintaa palvelevia rakennuksia. Puisto rajautuu Toimelantiehen, Omenalahdenpolkuun ja Keravanjokeen.

Rivieera on luonnonkasvillisuudesta muodostuva metsäalue, jonka läpi kulkee pururata. Alueen puusto on vanhaa sekametsää, valtapuina ovat männyt ja kuuset, alikasvospuina pihlajat, koivut ja haavat. Rannassa kasvaa mäntyjen lisäksi pajuja ja leppiä. Pysäköintialueen ympäristö on lehtipuuvaltainen.

Varsinainen uimaranta sijaitsee puiston keskivaiheilla ja sen lounaaseen avautuva ranta on luonnonhiekkaa. Uimaranta on verrattain pieni ja luonteeltaan epävirallinen. Sen vieressä sijaitsee Lääkäripellon asukasyhdistyksen käytössä oleva kunnan omistama sauna. Alueen kaakkoisreunassa on hieman ylimitoitettu pysäköintialue. Metsäalueen saavutettavuus Omenalahdenpolulta on heikko jyrkän luiskan takia. Lisäksi saapuminen puistoon avoimen pysäköintikentän läpi ei ole kovin houkutteleva.

Puiston kehittäminen

Kasvillisuus

Turvallisuuden ja valoisuuden lisäämiseksi metsää harvennetaan varovaisesti kuusten poimintahakkuilla lähinnä polkujen varsilta (1.). Männyt pyritään säilyttämään. Myös pienpuustoa harvennetaan tarvittaessa. Metsään jätetään myös lahopuita. Puustoa seurataan säännöllisesti.

Uimarannan avointa rantatilaa (2.) laajennetaan harventamalla pensaskerrosta ja pienpuustoa. Tavoitteena on lisätä rannan valoisuutta ja avoimuutta. Tarvittaessa rantapensaikkaa harvennetaan hienovaraisesti myös muualla näkymien avaamiseksi.

Pysäköintialuetta rajaavan lehtipuuvaltaisen reunavyöhykkeen (3.) annetaan kehittyä luontaisesti. Ainoastaan polkujen läheisyydessä puustoa ja pensaita harvennetaan. Pysäköintialue erotetaan ympäröivistä katualueista pensasistutuksilla.

Rivieeran metsäalueella tulisi tehdä tarkempi luontoarvojen kartointus uimaranta-alueen toteutussuunnittelun yhteydessä.

Reitit

Omenalahdenpolulta puistoon rakennetaan puuportaaita. Toimelantieltä uimarannalle johtava tie kunnostetaan, jotta se toimisi myös huolto- ja pelastustienä. Huolto- /pelastusreitit alkuaan tuodaan riittävät uimarantaopasteet. Pysäköintialueelta rantaan johtava polku vahvistetaan ja levennetään.

Rakenteet ja kalusteet

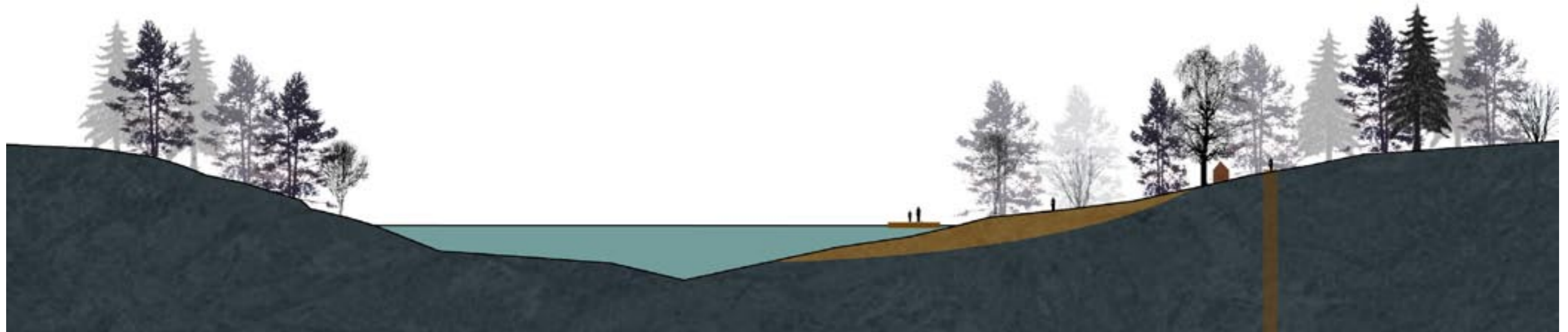
Uimarannan käytettävyyttä parannetaan tuomalla sinne käymälä tai wc, pelastusrenkas, pelastusvene, ponttonilaituri nousutikkailla, muutama pukusuoja, roska-astia ja ilmoitustaulu (jossa kerrotaan mm. pelastusohjeista ja vedenlaadusta) (Uimarantaopas 2006, s. 20). Kyseisiä toimintoja voisi yhdistää myös viereiseen saunarakennukseen, joka ei tällä hetkellä ole julkisessa käytössä.

Rivieeran kehittämissuunnitelma 1:2000

Rivieeran uimaranta tällä hetkellä

Leikkaus 1:500

Omenalahdentiensilta on nykyisin varsin ankea sinkittyine kaiteineen. Sillan ulkonäköä kohennetaan kaiteiden maalauksella ja valaistuksella. Kuvassa silta maalauksen jälkeen.

Omenalahdenpolulta Rivieeran rakennettavien portaiden paikka

Rivieeran pysäköintialueen ja Omenalahdenpolun väliin istutetaan pensaita

7.2 Keskustan kulttuurireitti

Keskusta-alueen maisemalliset vahvuudet ovat ruukki- ja kartanomiljöön sekä patoallas. Historiallinen miljöön on Kellokosken vetovoimaisin alue ja sillä on arvoa myös matkailukohdeena. Matkailupotentiaalia ei ole kuitenkaan voitu täysin hyödyntää mm. siksi, että osa arvokkaista alueista on yksityisomistuksessa. Keskusta-alueen kehittämisen yksi päätavoiteista onkin virkistyskäytön tehostamisen lisäksi vahvistaa alueen matkailullista arvoa ympäristö- ja viherrakentamisen keinoin.

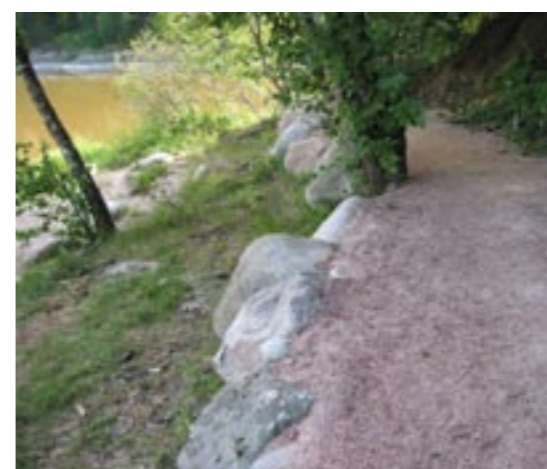
Keskusta-alueelle ehdotetut kehittämistoimenpiteet ovat lähinnä olevan ympäristön kohentamista ja kunnostamista. Alueella on korkeatasoista viherrakentamista ja hienoa arkkitehtuuria ja nyt ehdotettavien toimenpiteiden tavoitteena onkin kyseisten kohteiden saavutettavuuden tai näkyvyyden parantaminen. Ts. attraktiot ovat jo olemassa, mutta niiden esiintuominen vaatii vielä hienosäätöä. Käytännön toimenpiteitä ovat mm. näkymien avaaminen, häiritsevien maisematekijöiden peittäminen ja reittilinjausten yhtenäistäminen pinnoitteilla, valaistuksella, opasteilla ja kadunkalusteilla. Osa alueen rantapuistoista on jo sellaisenaan toimivia eikä kehittämistoimenpiteitä tarvita.

Kasvillisuus

Kellokosken keskustassa on sekä luonnonkasvillisuutta että kulttuurikasvillisuutta. Erityisesti joen rannoilla on paljon luonnonkasvillisuutta. Uutta kasvillisuutta tulisi istuttaa lähinnä olevien maisemähäiriöiden peittämiseksi ja katulinjausten selkeyttämiseksi. Kellokoskelle ovat tyypillisiä hyvin leveät katutilat, joita reunustavat matalat rakennukset, mikä entisestään korostaa katutilan leveyttä ja paljautta. Siksi keskusta-alueelle tulisi istuttaa mahdollisimman paljon katupuita tilan rajaamiseksi.

Reitistö

Kellokosken keskustassa on jo nyt toimiva kevyenliikenteen reitistö. Ranta-alueiden kehittämisessä tuleekin kyseeseen lähinnä olevan reitistön kohentaminen ja kunnostaminen sekä yhden uuden siltayhteyden rakentaminen. Kesällä 2006 valmistui ns. Kellokosken kotiseutupolku, eli kävelyreitti patoaltaan ympäri, merkittävien kohteiden kautta. Kellokosken merkittävistä kohteista tehtiin kartta ja kohdeluettelo mm. Suomen kotiseutuliiton, Me kellokoskelaiset ry:n ja Tuusulan museon toimesta. Käytännössä kyseinen kävelyreitti kulkee olevia polkuja ja kävelyteitä pitkin. Siksi olevien reittien kuntoa tulisikin paikoin kohentaa ja yhtenäistää. Keskusta-alueella rantareitit vaihtelevat asfaltoiduista kävelyteistä kapeisiin polkuihin. Keinoja reitin selkeyttämiseen ovat pinnoitemateriaalien, kadunkalusteiden ja valaistuksen yhtenäistäminen. Lisäksi risteyskohtiin tarvitaan kävelyreitistä kertovat opastekyltit. Ylipäänsä reitin varrelle tarvittaisiin opastetauluja, joissa kerrottaisiin alueen historiasta. Sairaalapuiston rannat olisi hyvä saada julkiseen käyttöön.

Referenssikuvia keskusta-alueelle sopivista materiaaleista ja kalusteista

7.2.1 Syvälahdenpuisto

Puiston nykytila

Syvälahden puisto rajautuu Keravanjokeen, Omenalahdenpolkuun sekä Syvälahdentien omakotitaloihin ja yhtyy saumattomasti Haukilahden puistoon etelässä. Omenalahdenpolun puoleisessa päässä puisto on avointa nurmialuetta, jonka lounaislaidalla sijaitsee leikkikenttä. Nurmialueen ja rannan väliin jää muutamia viehättäviä, vanhoja omenapuita. Rantakasvillisuutena on luonnonpuustoa sekä istutettuja hopeasalavia ja pensasmaista puutarhakasvillisuutta, kuten ruusupensaita, isotuomipihlajaa, sekä marja-aroniaa. Muuten kasvillisuus muodostuu avoimesta luonnonniitystä sekä paikoin runsaista pajun- ja lepäntaimista. Rannanmyötäisesti kulkeva reitti on kapea ja polkumainen, eikä sen varrella ole istuskelumahdollisuuksia. Rannan pensasvyöhyke on paikoin hyvin umpinainen ja peittää näkymiä joelle.

Puiston kehittäminen

Kasvillisuus

Umpeenkasvaneilla ranta-alueilla harvennetaan paju- ja leppäryhmiä näkymien avaamiseksi. Reitin puutarhamaista luonnetta korostetaan istuttamalla sen varrelle lisää kukkivia tai näyttävän syysvärin omaavia pensaita, kuten kultaherukkaa ja sorvarinpensaita. Rantareitin ja omakotitalojen välinen alue niitetään tarvittaessa avoimen luonteen säilyttämiseksi. Luontaisesti kylväytyvät puuntaimet poistetaan. Alueen pohjoisosan omenarinnettä hoidetaan jatkossakin avoimena nurmialueena.

Reitit

Reittiä levennetään hieman, mahdolliset pengerrykset toteutetaan luonnonkivillä.

Rakenteet ja kalusteet

Reitti valaistetaan ja sen varrelle tuodaan muutama penkki

Syvälahdenpuiston pohjoisosan nykyistä kasvillisuutta

Syvälahdenpuiston nykyistä luonnonniittyä

7.2.2 Haukilahden puisto

Puiston nykytila

Haukilahden puisto rajautuu Keravanjokeen, Syvälahdenpuistoon, Männistönpuistoon sekä länsipuolelta omakotitaloihin. Syvälahden puiston viereinen osa on rannassa kuusivaltaista lähimetsää. Lähempänä asutusta on jäänteitä vanhasta puutarhakasvillisuudesta. Syvissä lehtomaisissa puopainanteissa kasvaa myös tuomea ja tervaleppää. Maasto on kumpuileva, polkulinjaus mutkitteleva ja melko vaikeakulkuinen. Itämerikeskusta vastapäätä puusto on mäntyvaltainen. Lisäksi rannassa kasvaa pihlajaa, tervaleppää, haapaa ja rauduskoivua. Leppävaltainen rantataimikko on paikoin peittänyt näkymiä. Polku on melko hyväkuntoinen, ja sen varrella ei ole levähdyspaikkoja. Puisto päättyy uimarantaan, jonka jokeen laskeva rinne on nurmetettu. Lähempänä Haukilahdenpolkua on huvimaja ja rannan läheisyydessä on jäänteitä vanhoista rantarakenteista (penkeistä). Uimarannan länsireunalla on aidattu leikkialue ja matonpesupaikka. Länsirannan ainoa kerrostalo (6 krs.) antaa varsin kurjan taustan ulkoilualueelle.

Puiston kehittäminen

Kasvillisuus

Pohjoisosan kuusimetsästä poistetaan vanhat ja sairaat puut (1.). Kuusikon länsipuolen umpeenkasvaneen vanhan puutarhan pensasvyöhykettä harvennetaan uuden kiertoreitin läheisyydestä. Aluetta kehitetään avoimena lehtipuumetsänä (2.).

Mäntyvaltainen puistonosa (3.) säilytetään jatkossakin avoimena. Pihlaja- ja haaparyhmiä harvennetaan tarvittaessa. Rannan puolella tervaleppiä harvennetaan tarvittaessa pienillä aukoilla näkymien avaamiseksi. Uimarannan kohdalla kerrostalon ja puiston väliin istutetaan näköesteeksi korkeaa puustoa ja pensaita. Laituripolun länsipuolella rantapuuston annetaan kehittyä luontaisesti. Ainoastaan huonokuntoiset puut poistetaan. Rannan puolella pensaikko harvennetaan laituripolun rakentamisen yhteydessä. (4.)

Reitit

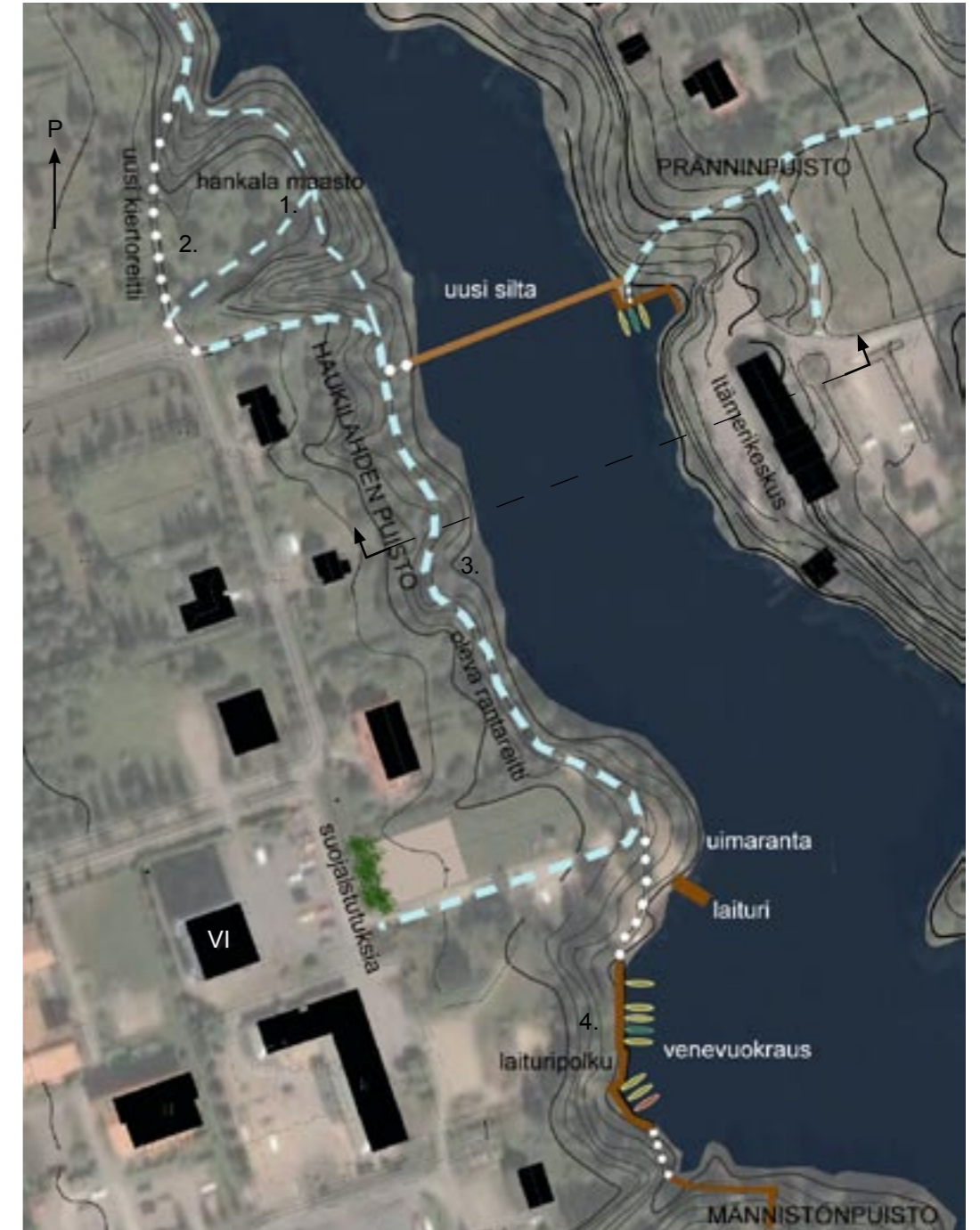
Puiston pohjoisosan vaikeakulkuisimmalle osalle rakennetaan kiertotie. Reittiä levennetään talvikunnossapidettäväksi. Pyöräliikenne ohjataan Haukilahdenpolun kautta. Yhteys Pränninpuistoon luodaan uudella puisella kevyen liikenteen sillalla. Suora yhteys Männistönpuistoon rannan kautta toteutetaan leveällä polkulinjauksella ja tarvittaessa laituripolulla.

Rakenteet ja kalusteet

Reitin varrelle lisätään muutama penkki ja valaistus. Uimarannan vanhat penkkirakenteet korjataan ja rantaan tuodaan uusi ponttonilaituri. Männistönpuistoon johtavan polkulinjauksen varrelle rakennettavan laituripolun yhteyteen tulee myös venepaikkoja. Pränninpuiston ympäristötaide voi levittäytyä jatkossa uuden siltayhteyden kautta myös Haukilahden puistoon.

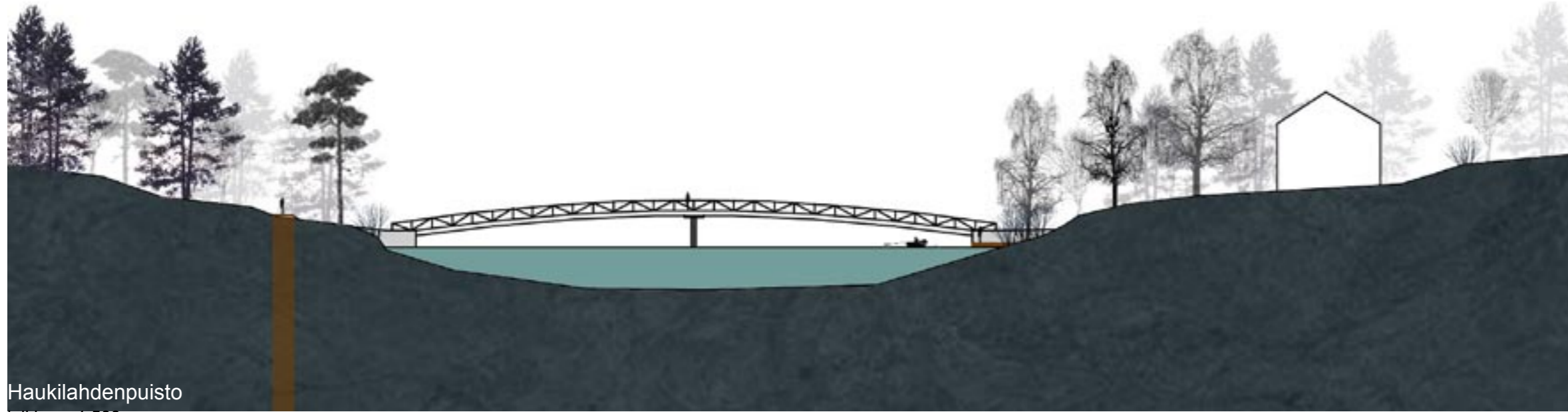
Oleva rantareitti

Haukilahden puiston kehittämissuunnitelma 1:2000

Puiston länsilaidalla olevan kerrostalo rajataan puistosta korkealla kasvillisuudella.

Haukilahdenpuisto
leikkaus 1:500

Referenssikuva uudesta sillasta

7.2.3 Pränninpuisto

Puiston nykytila

Pränninpuisto sijaitsee Itämerikeskuksen pohjoispuolella. Sen kasvillisuus on rannassa luonnonpuustoa ja lähempänä Itämerikeskusta puiston kasvillisuus on istutettua. Puistossa on kehitetty rosarium-/arboretum -teemaa ja siellä on myös ympäristötaidetta. Puiston ja Itämerikeskuksen ympäristö on korkeatasoinen. Sijainniltaan puisto on kuitenkin hieman syrjässä eikä sijoitu selkeästi kevyen liikenteen reittien varrelle.

Puiston kehittäminen

Kasvillisuus

Rantakasvillisuus säilytetään puoliavoimena ja näkymien säilyminen turvataan rantapensaiden ajoittaisella harvennuksella.

Reitit

Pränninpuiston ja Haukilahden puiston välille tulee uusi kevyen liikenteen silta. Silta liittyy puiston kiinteämmin rantareittiin ja tekee puistosta helpommin saavutettavan. Silta mahdollistaisi myös nykyistä paremmin kotiseutupolun käytännön toteutumisen.

Rakenteet ja kalusteet

Sillan kupeeseen rakennetaan ponttonilaituri veneiden ja kajakkien rantautumista varten.

Pränninpuisto, taustalla Itämerikeskus

7.2.4 Männistönpuisto

Puiston nykytila

Männistönpuisto koostuu aidatusta jokirannan tanssilava-alueesta sekä lännessä rakennetusta puistoalueesta, jonka kasvillisuus muodostuu monipuolisista pensas- ja puustuksista sekä nurmialueista. Tanssilava-alue on edelleen käytössä ja lavarakenteiden lisäksi siellä on lukuisia osittain huonokuntoisia penkkejä. Myös alueen aitarakenteet ja portit ovat huonossa kunnossa. Aidattu alue ja rantareitin polkumaisuus ei houkuttele kulkemaan rantaa pitkin, vaikka muuten alue on maisemallisesti hieno mäntyineen ja erinomaisine näköaloineen. Lava-alueen ympärillä kasvaa hieno männikkö. Aivan rannassa on myös lehtipuita: leppää, tuomea, koivua ja pihlajaa. Kirkon edustalla on myös istutettuja hopasalavia.

Puiston kehittäminen

Kasvillisuus

Männikön avoimuus säilytetään jatkossakin: pienpuustoa harvennetaan tarvittaessa. Jokirannan pensaskerrosta harvennetaan tarvittaessa näkymien säilymiseksi. Rakennettua puistonosaa hoidetaan avoimena nurmialueena.

Reitit

Männistönpuiston ja Haukilahdenpuiston välinen polku levennetään kulkukelpoisemmaksi. Kirkolta Männistönpuistoon kulkevaa reittiä selkeytetään siten, ettei reitti seurakuntatalon kohdalla kulje suoraan pysäköintialueen läpi. Myös yhteys matonpesupaikan itäpuolelta olisi mahdollinen. Suurempaa parkkialuetta jäsennetään puurivistöillä. Pienemmän parkkipaikan kirkon ja seurakuntakeskuksen vieressä voisi muuttaa aukioksi.

Rakenteet ja kalusteet

Lava-alueen aitarakenteet ja penkit kunnostusmaalataan tai uusitaan tarvittaessa. Lava-alueelta rantaan rakennetaan portaat. Rantaan rakennetaan laituri melojien ja veneilijöiden rantautumista varten. Männistön lavan aluetta voitaisiin aktivoida hyödyntämällä rantaa veneenvuokrauspaikkana ja tanssipaviljonkia kesäkahvilana. Kirkolta Männistönpuistoon kulkevan reitin varteen lisätään opasteet.

Männistönpuiston kehittämissuunnitelma 1:2000

Männistön lava

Männistönpuiston ja Haukilahdenpuiston välinen nykyinen rantapolku

7.2.5 Fiskarsinpuisto ja ruukkialue

Alueen nykytila

Fiskarsinpuisto liittyy kiinteästi ruukkialueeseen eikä sen kehittäminen ole mielekäs ilman, että samalla tarkastellaan myös vierisen ruukkialueen kehittämistä.

Fiskarsinpuisto

Fiskarsinpuisto rajautuu ruukkialueeseen, Keravanjokeen, Vanhaan valtatiehen sekä lännessä Tehtaanpellon asuinalueeseen. Puiston keskiosa muodostuu avoimesta nurmikentästä ja huonokuntoisista kuusentaimista. Lisäksi asuinalueen puolella on pensasistutuksia ja joen rannalla on pajukkoa. Lähempänä rantaa on penkkejä. Puiston läpi kulkee kevyen liikenteen väylä. Puisto jatkuu kapeana suojaviheralueena Vanhan valtatiehen varressa. Puiston saavutettavuus on huono sikäli, että se jää varsin irralliseksi osaksi ruukkialueen ja tien väliin. Rannan pajupensaikko on paikoin kovin peittävä, jolloin joen näkyvyys on estynyt. Puiston länsipuolella sijaitseva 1980-luvulla rakennettu Tehtaanpellon asuinalue pastellinvärisine taloineen poikkeaa ruukkialueen ja vieristen työväenkasarmien arkkitehtuurista ja värimaailmasta häiritsevästi, ja siksi asuinalueen ja puiston välinen istutusvyöhyke on suojaistutuksena riittämätön. Lisäksi alueen koillisnurkassa sijaitseva, aidattu tekninen keskus on maisemallinen häiriötekijä, joka pitäisi siirtää tai jollain toisella tapaa tehdä huomaamattommaksi.

Ruukkialue

Kellokosken ruukkialue on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi alueeksi (Rakennettu kulttuuriympäristö, s. 83). Koko Kellokosken kylä on aikoinaan kehittynyt ruukkialueen ympärille ja näin ollen ruukin sijainti on taajamarakenteessa erittäin keskeinen. Alueen teollisuustuotanto alkoi 1795 ja päättyi 1970-luvun lopulla. Erilaisten metallinkäsittelymenetelmien seurauksena alueen maaperä on saastunut.

Tällä hetkellä tehtaan entisissä tuotantorakennuksissa on vuokralaisina erilaisia yrityksiä ja yhdistyksiä. Alue on yleisilmeeltään melko ränsistynyt ja epäsiisti. Se on rajattu verkkoaidalla ja keskeisestä sijainnistaan huolimatta ruukkialue on luonteeltaan suljettu, jolloin sen kulttuurihistorialliset arvot eivät pääse riittävästi esille.

Keravanjoki ja sen rannat ovat Kellokosken keskeisimpiä virkistysalueita. Siksi olisi tärkeää että ulkoilureittejä voisi linjata myös ruukkialueen läpi. Ruukki sijaitsee myös keskeisellä paikalla kylän palvelurakenteessa ja erityisesti Lasipalatsin liittäminen keskustatoimintojen alueeseen olisi tärkeää

Saastunut maaperä

1990-luvun puolivälissä ruukkialueelle suunniteltiin asuinrakentamista. Rakennusten perustamismahdollisuuksien selvittämiseksi tutkittiin jokipenkereen maaperä, jolloin maaperän saastuneisuuden laajuus selvitettiin. Joen itäpuolella on entinen kaatopaikka, jonne on läjitetty teollisuusjätettä. Täyttömaata alueella on 0,5 -5 metriä. Erityisesti kaatopaikka-alueella löydettiin paljon korkeita metallipitoisuuksia (kupari, sinkki, lyijy, arseeni, kromi ja nikkeli). Syanidia on löytynyt sekä täyttömaasta että sen alapuolisesta savikerroksesta. Kaatopaikan päälle läjitetyissä massoissa on myös öljypitoisuuksia. Myös joen pohjasedimentti on saastunut.

Löydösten seurauksena kaavoitusprosessi keskeytyi. Ruukin omistaja on teettänyt alueesta saastuneen maaperän kunnostussuunnitelman. Kunnostamista koskeva lupahakemus jätettiin Uudenmaan ympäristökeskukseen 12.10.2000. Ympäristölupaa ei kuitenkaan ole myönnetty, koska kunnostussuunnitelmaa pitäisi täydentää lisäselvityksillä ja koska teollisuuskaatopaikan jättäminen alueelle edellyttäisi kaavamuutosta.

Vuoden 1999 kunnostussuunnitelman mukaan Keravanjoen länsipuolelta purettaisiin historiallisesti arvottomat rakennukset ja saastuneet maa-ainekset poistettaisiin (massanvaihto). Purettujen rakennusten tilalle rakennettaisiin uusia asuinrakennuksia. Itärannalla teollisuusrakennusten välisiltä alueilta poistettaisiin n. 30 cm:n saastunut pintakerros ja se korvattaisiin sora- ja asfalttikerroksella. Poistetut saastuneet maa-ainekset läjitettäisiin ja eristettäisiin itäpuolen teollisuusalueen kaatopaikan päälle (paikalleen eristäminen) ja tuettaisiin kivikoritukimuurilla.
(Saastuneen maaperän kunnostussuunnitelma, 1999)

Fiskarsinpuisto

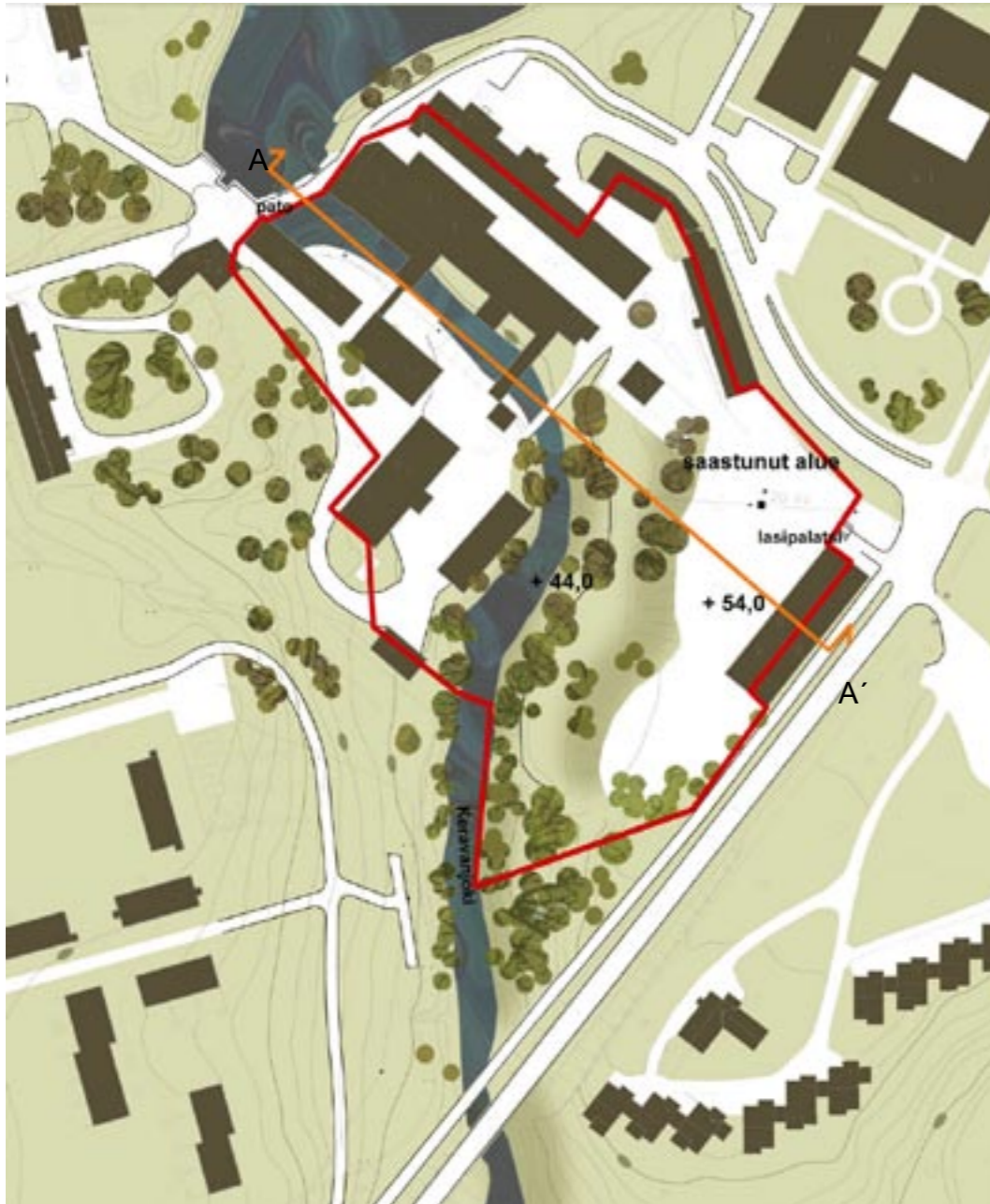
Itärannan läjitysalue

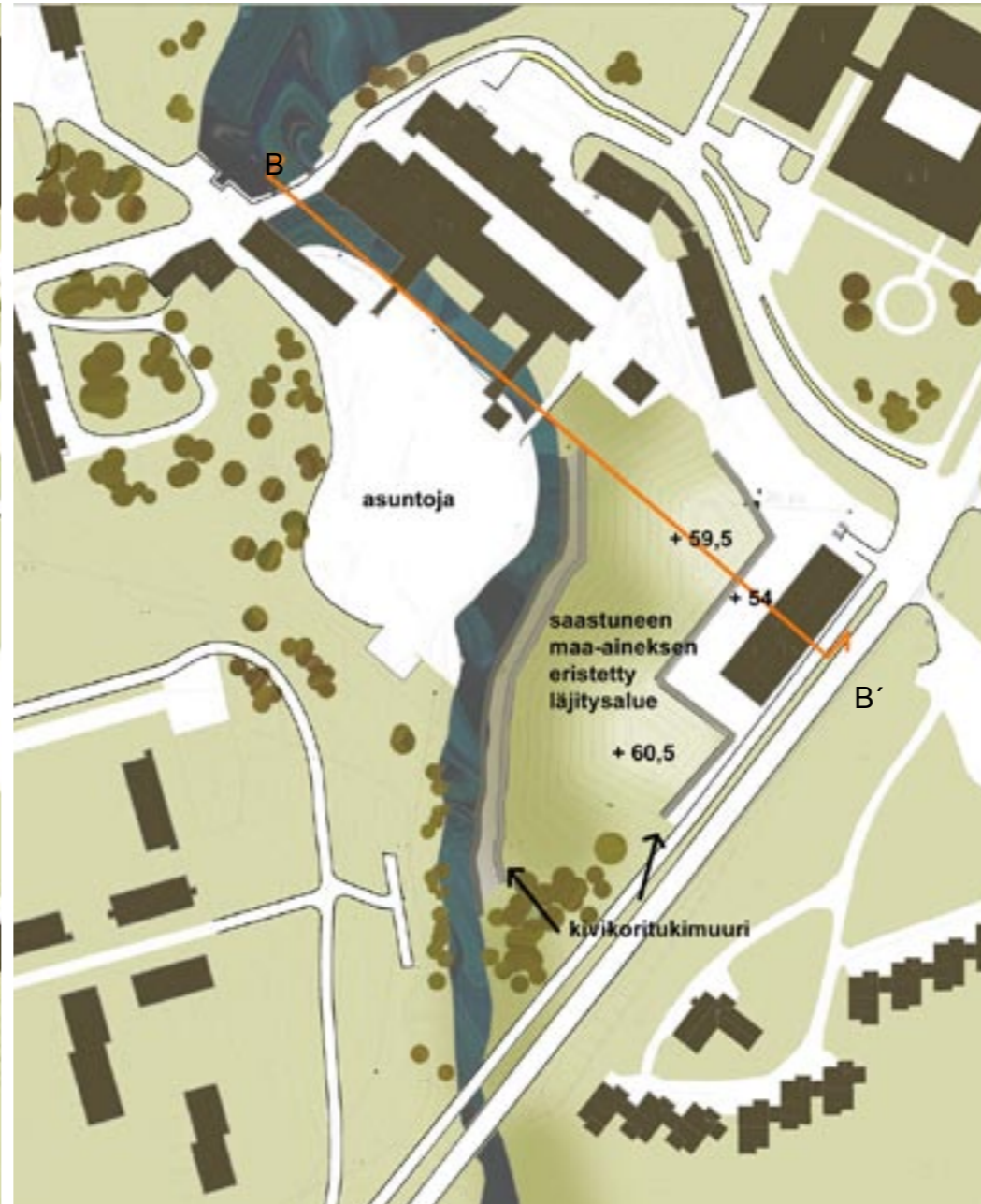
Länsirannan uusimpia rakennuksia

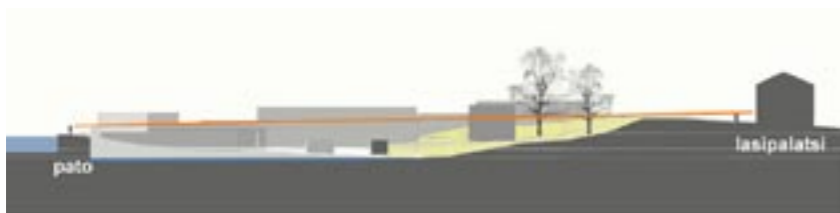
Itärannan yhtenäistä ruukkimiljöötä

Ruukkialue nyt, saastunut alue rajattu punaisella. 1:2000

Ruukkialue vuonna 1999 tehdyn kunnostussuunnitelman mukaisena. Länsirannan saastuneet maat läjitetty itärannalle kahdeksi kummuksi. Länsirannalle asuinrakennuksia.

Leikkaus A-A' 1:2000, nykytilanne

Leikkaus B-B' 1:2000, näköyhteys padolta lasipalatsille katkeaisi

Näkymä lasipalatsin koillisestä. Läjitystä ennen ja sen jälkeen.

Vuoden 1999 kunnostussuunnitelman maisemallinen tarkastelu

Olipa kunnostustapa mikä tahansa, edellyttää se joka tapauksessa olevan kasvillisuuden poistamista. Tällä hetkellä ruukkialueen länsirannalla kasvaa pajuja, tervaleppää sekä istutettuja hopeasalavia. Itärannalla on pääasiassa koivuja ja pajuja, sekä vanhan valtatie laidassa myös mäntyjä ja vaahteroita. Ehdotetun kunnostustavan (läjittäminen ja eristäminen alueelle) ongelmana olisi se, että kunnostuksen jälkeen alueelle ei saisi istuttaa puita (eikä pensaita) ja alueelle mahdollisesti itsestään kylväytyvien puiden taimet olisi poistettava. Käytännössä täyttöalueet olisivat suuria, avoimia nurmipintaisia kumpuja, joita ei voisi mitenkään "maisemoida" kasvillisuudella.

Paljaan ja kasvittoman yleisilmeen lisäksi ongelmana olisi kumpujen koko. Erityisesti pohjoisempi kumpu eristäisi Lasipalatsin muusta ruukkialueesta ja katkaisisi näköyhteyden padon ja Lasipalatsin välillä. Kummut nousisivat n. 6 metriä Lasipalatsin pihaa korkeammalle.

Koska kyseessä historiallisesti arvokas alue taajaman keskustassa, olisi jätekumpujen läjittäminen alueelle arveluttavaa ja imagollisesti haitallista.

Vaihtoehtona maiseman arvot huomioon ottava kunnostustapa

Saastuneiden maiden puhdistamiseen on kehitetty tekniikoita, joilla myrkkijä voidaan poistaa myös paikan päällä (in situ -tekniikat). Tällaisia menetelmiä ei kuitenkaan voida soveltaa Kellokosken ruukkialueeseen, koska maaperässä on sekaisin erityyppisiä myrkkijä. Siksi Kellokoskella tulee kyseeseen joko massanvaihto tai pilaantuneiden maiden paikalleen eristäminen tai em. menetelmien yhdistelmä. Turvallisin ja myös maisemallisesti paras kunnostusvaihtoehto olisi massanvaihto. Kunnostuksen jälkeen alueelle voisi istuttaa mitä tahansa kasvillisuutta, eikä alueelle tulisi näkymiä sulkevia kumpareita. Massanvaihto ainoana menetelmänä ei tule Kellokoskella kyseeseen hankalien maastonmuotojen ja maaperän vuoksi: Myrkkijien tiedetään imeytyneen alueen savimaahan, jota ei todennäköisesti voida poistaa riittävästi ilman että viereisten suojeltujen rakennusten stabiliteetti häiriintyisi.

Näin ollen toteutuskelpoisin kunnostusvaihtoehto olisi osittainen paikalleen eristäminen, osittainen massanvaihto (siten, että massanvaihdossa kaivettuja saastuneita maita ei läjitettäisi ruukkialueelle vaan ne käsiteltäisiin ongelmajätelaitoksella tai vietäisiin ongelmajätteen kaatopaikalle). Tuusulan kunnan kuntakehitysryhmän kokouksessa 2.10.2006 asiassa päätettiin edetä seuraavan kunnostustavan mukaan: Joen itärannan pilaantuneet maat eristetään paikalleen ja joen länsirannalle tehdään massanvaihto (pilaantuneet maat käsitellään muualla). Joen länsirannalta puretaan kolme historiallisesti arvotonta rakennusta vuosilta 1957, 1961 ja 1980. Koska kyseessä on taloudellisesti mittava hanke, rahoitetaan hanke osittain länsirannalle kaavoitettavilla uusilla asuinrakennuksilla. Tässä diplomityössä esitetyn ruukkialueen kehittämissuunnitelman pohjana on kyseinen toimintamalli.

Tällä hetkellä ruukkialue on osoitettu ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomien teollisuusrakennusten korttelialueeksi (TTY). Mikäli saastuneet maat jäävät alueelle ja länsirannalle tulee uudisrakennuksia, vaatii se kaavamuutoksen. Saastuneiden maiden eristysalue vaatii erityisalueen kaavamerkin.

Alueen kehittäminen

Kehittämissuunnitelman päätavoite on luoda uusi kevyen liikenteen yhteys ruukkialueen länsirannan ja Fiskarsinpuiston kautta Jokipuistoon. Suunnitelmassa on kuitenkin huomioitu myös alueeseen kohdistuvat muut suunnitelmat (pilaantuneiden maiden puhdistaminen, kalatiehanke, uudisrakentaminen), jotta alue olisi kokonaisuutena mahdollisimman toimiva ja miellyttävä. Tavoitteena myös on, että alueen toiminnot monipuolistuisivat: nykyisen pienteollisuustoiminnan lisäksi alueelle sopisi ruukkimuseo ja kesäkahvila.

Ruukin kohdalla uusi rantareitti on osa aukiomaista tilaa, jonka länsipuolelle tulee asuinrakennuksia. Itärannan eristetty, saastunut jokipenger tuetaan alkuperäisen kunnostussuunnitelman mukaisesti kivikoritukimuurilla. Koska itärannan tukimuuri on suuri ja näkyvä maisemaelementti, on alueen muussa suunnittelussa pyritty hienovaraiseen ja vähäeleiseen toteutukseen. Ruukkialueen näkyvyyttä kylämiljöössä on parannettu: tällä hetkellä kasvillisuus peittää näkymät Vanhalta valtieltä ruukille.

Fiskarsipuisto on aikoinaan ollut peltona ja ruukin itäranta avoimena luonnonniittymäisenä joenpenkereenä, jota on myöhemmin käytetty läjitysalueena. Tämä suunnitelma ei ole historiallisen viheralueen entisöintisuunnitelma. Tavoitteena on kuitenkin palauttaa alueen avoimuus. Myös kasvillisuusvalinnoissa pyritään suosimaan lajeja, joita on ollut Suomessa jo 1800-luvulla.

Kasvillisuus

Fiskarsinpuistosta poistetaan nurmikolla kasvavat kuusentaimit. Oleva mänty ja osa rannan pajupensaista säilytetään. Muutama pajuryhmä poistetaan näkymien avaamiseksi. Puiston länsireunan kasvillisuus säilytetään ja paikalle istutetaan lisää korkeita havupensaita peittämään näkymiä viereiselle asuntoalueelle. Nurmialue säilytetään sellaisenaan, vaurioituneet kohdat uusitaan.

Ruukin länsirannan aukioalueelle istutetaan muutama vaahtera: ne antavat aukiolle vihreyttä ja rikastuttavat aluetta näyttävillä syysväreillään. Uudisrakennusten ja rantareitin rajausta hoituu maaston korkeuseroilla. Lisäksi rajapintaan istutetaan puita ja pensaita luonnonmukaisen sommittelun mukaan, viereisen asuntokasarmialueen kasvillisuuden tapaan. Asuntopihoja ei saa rajata leikattavilla pensasaidoilla vaan rajaaminen tapahtuu mieluummin epäyhtenäisten pensasryhmien avulla, jotta alueen avoin yleisilme säilyisi.

Itärannan tukimuuri on yli sata metriä pitkä ja noin viisi metriä korkea. Muurin leveimmälle tasanteelle istutetaan pensaita ja köynnöksiä peittämään seinämää. Kasvupaikka on vaativa, joten kasvivalinnoissa käytetään useita eri lajeja vihreyden takaamiseksi. Suositeltavia köynnöslajeja ovat humala ja säleikkövilviini. Pensaista paikalle sopivat kestävät, vanhat lajit, kuten kuusamat, lumimarjat ja angervot.

Itärannan rinteeseen perustetaan niitty, joka niitetään muutaman kerran kesässä. Rinteen keskivaiheille, nykyisten täyttöpengerrysten väliin istutetaan muutamia pihlajia (ks. periaatekuva s. 39). Pihlajien etuna on niiden pieni koko ja nopeakasvuisuus. Eristetyn alueen päälle voidaan istuttaa puustoa, mikäli kasvualustan paksuus on vähintään 1 metri. Koska puiden ja pensaiden juuret eivät saa puhkaista eristekerroksia, on kasvualustan alle levitettävä maatumaton juuristomatto (Russ, s. 144). Ruukkialueen itärannan muille kasvualueille istutetaan maanpeitekasvillisuutta.

Lasipalatsin edustaa jäsennetään aukion keskelle istutettavalla vaahteraryhmällä.

Tukimuurin välitasanteelle sopivaa kasvillisuutta

Reitit

Alueen tärkein reittiuudistus on rannassa kulkeva kapea kivituhkapintainen rantareitti. Reitti sijoitetaan siten, että se kulkee tulvarajan (+ 44) yläpuolella. Oleva leveämpi reitti puiston länsilaidalla yhtyy rantareittiin ruukkiaukiolla. Ruukkiaukiota korostetaan noppakivetyllä neliönmuotoisella alueella. Ruukin itärannan pilaantuneiden maiden eristämiseksi kaikki olevat reitit pitäisi asfaltoida: asfalttipinta on kuitenkin sellaisenaan melko tyly ja siksi sen päälle suositellaan sirotepintausta, jotta alueen nykyinen olemus säilyisi.

Rakenteet ja kalusteet

Koska itärinteen eristysalueen maaperä on savea ja liukupintasortuman riski suuri, on tukimuurin oltava järeä. Ruukin itärannan eristetty rinne tuetaan alkuperäisen kunnostussuunnitelman mukaisesti kivikorotukimuurilla. Muurin muotoilua on kuitenkin muutettu hie-man alunperin suunniteltua jouhevammaksi. Koska alueelle ei läjitetä lisämaita, nousee maanpinta nykyisestä vain eristekerrosten verran (1,3 m). Siksi tukimuurin voi nyt olla muutamametrin alunperin suunniteltua matalampi. Kivikorotukimuurin etuna muihin vaihtoehtoihin verrattuna on se, ettei sitä tarvitse paaluttaa. Porrastettuna se myös lieventää muurin seinäefektiä ja mahdollistaa istuttamisen välitasanteelle (ks. periaatepiirros s. 39).

Uusi rantapolku valaistetaan pollarivalaisimilla. Myös olevat valaisimet kuunnostetaan tai uusitaan. Reittien varteen tulee penkkejä ja muutama roska-astia. Fiskarsinpuiston nurmialueelle tuodaan ruukin vanhaa tehdaskalustoa/koneenosia muistuttamaan alueen historiasta. Jokipuiston ja Fiskarsinpuiston väliin, Vanhan valtatie sillan ali rakennetaan kapea, kevyt, teräsrakenteinen ja osittain oleviin siltarakenteisiin ripustettava kulkuyhteys (ks. viereinen periaatepiirros). Sillan rakennesuunnittelussa on huomioitava joen virtaamat ja jääolosuhteet.

Padon alapuolelle ollaan parhaillaan suunnittelemassa kalaportaita. Myös koko jokiuoma Vanhalta valtatieltä padolle asti muutettaisiin vaelluskaloille suotuisammaksi kutusorilla ja kivikoilla. Siksi myös joen pohjasedimenttien puhdistus olisi tärkeää toteuttaa muiden kunnostusoperaatioiden yhteydessä.

Uudisrakentaminen

Suunnitelmassa ruukkialueen länsilaidalle sijoitetun asuinrakentamisen sommittelu on lähinnä suuntaa-antava, ja sen tarkoituksena on toimia esimerkkinä alueelle sopivasta rakennustehokkuudesta (maksimi) ja rakentamisen rajautumisesta ruukkialueeseen. Lähtökohdaksi on, että uudisrakentaminen liittyisi niin rakennusmateriaaliensa kuin koordinaatistonsa puolesta viereiseen asuntokasarmialueeseen. Tavoitteena myös olisi, että uudisrakentamisen alue säilyisi asuntokasarmialueen tavoin melko väljänä myös kasvillisuuden osalta. Joka tapauksessa alueen jatkotyöstö vaatii korkeatasoista ja hienovaraista arkkitehtisuunnittelua, niin rakennustyyppin, ulkonäön kuin sommittelunkin osalta, jotta rakennukset sopisivat saumattomasti ympäröivään punamullattujen rakennusten miljööseen.

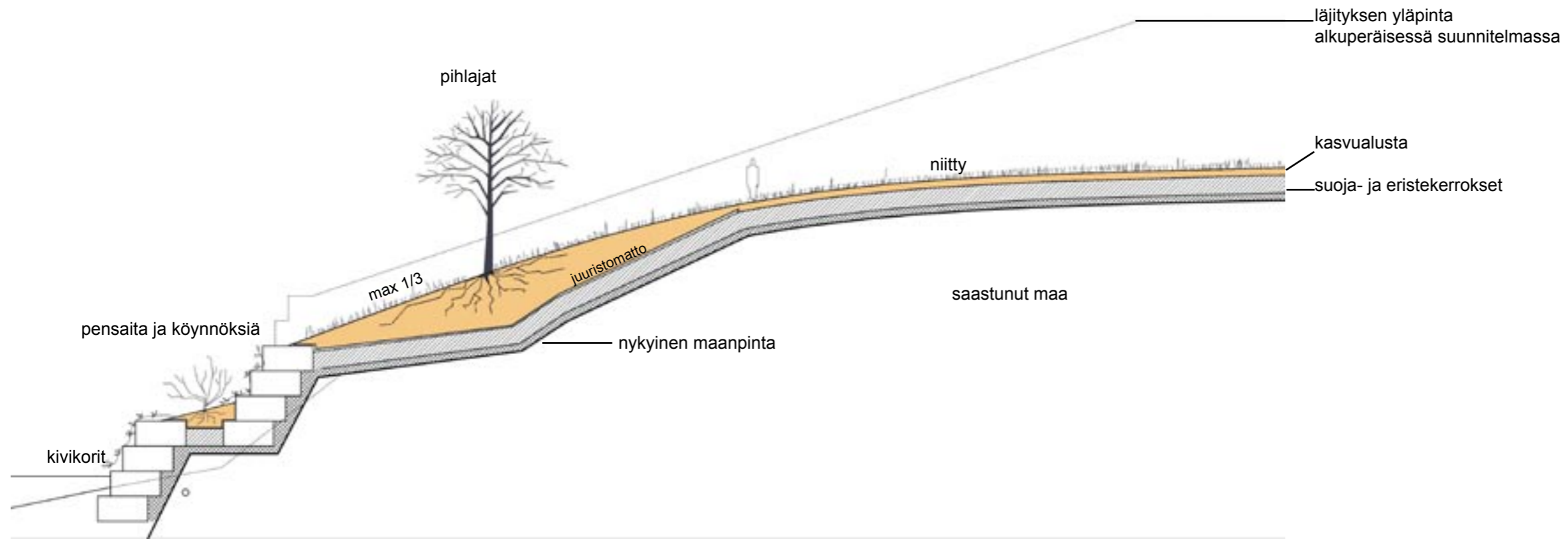

Vanhan valtatie allittava, uusi yhteys Jokipuistoon

Fiskarsinpuistoon sopivia materiaaleja ja kalusteita

periaatepiirros itärannan jokipenkereestä 1:200

leikkaus 1:500

7.3 Etelän luontopolku

Eteläinen viheraluekokonaisuus muodostuu pääosin luonnontilaisista rantametsistä ja tulvaniityistä. Ainoastaan puiston pohjoisosassa on rakennettuja reittejä ja istutettua kasvillisuutta. Myös jokiuoma on pääasiassa luonnontilainen, paikoin hyvinkin kapea ja puromainen.

Kehittämisen päätavoitteena on parantaa alueen saavutettavuutta uusilla reiteillä. Kaikki rakennettavat reitit ovat kapeita, polkumaisia, ja myös pitkospuilla kulkevia. Suunnittelussa on pyritty olevaa säilyttäviin, vähäeleisiin ratkaisuihin. Myös oleva kasvillisuus säilytetään pääosin luonnontilaisena: reitit linjataan maastoon mahdollisimman hienovaraisesti. Kaikkein arvokkaimmat kasvillisuusalueet kierretään. Muutamissa paikoissa näkymiä avataan polulta joelle. Tällä hetkellä tärkein reitti uudistus on yhteys jokipuistosta sillan kautta Roinilan tulevalle asuinalueelle.

Suunnittelualue muodostuu käytännössä yhdestä viheralueesta; Jokipuistosta. Suunnitelmassa alue on kuitenkin jaettu kahteen osaan: keskusta-alueita ja asutusta reunustavaan pohjoisosaan ja luonnontilaiseen eteläosaan. Pohjoisosan reitistö toteutetaan esteettömänä; etelässä taas reitistö noudattaa enemmän olevia maastonmuotoja ja tarvittaessa kulku tapahtuu myös pitkospuita pitkin.

Jokipuiston pohjoisosan oleva rantareitti

Jokipuiston uusia rakenteita

8.3.1 Jokipuisto

Puiston nykytila

Jokipuisto rajautuu lännessä Vanhaan valtatiehen, pohjoisessa ja etelässä asuinalueisiin, idässä peltoon ja metsään. Puiston koillispuolelle on kaavoitettu Roinilan uusi pientaloalue, mikä lisää alueen virkistyskäyttötarvetta. Vanha valtatie eristää puiston muista Kellokosken viheralueista. Joen länsirannalla, Vanhan valtatie vieressä puisto on lehtipuuvaltaista ja tilallisesti puoliavoiminta. Rannassa kulkee kapea reitti, jonka kunto on vaihteleva. Alue on lehtomainen ja hyvin kaunis. Joen pientareet ovat hyvin jyrkät ja Vanhan valtatie kohdalla myös korkeat. Jokipenkereen yläpuolella on avoin, tasainen kivituhkapintainen kenttä, jolla ei tällä hetkellä ole käyttötarkoitusta. Kentän vieressä on grillikioski sekä kierrätyspiste. Kentän joenpuoleisessa päädyssä on piknik-pöytä sekä pensasistutuksia ja istutettuja havupuita. Kirvesmiehentieltä joelle laskeutuu Vanhan valtatie entinen tielinjaus (rakennettu 1780-luvulla). Vanha silta joen yli on poistettu. Joen rannassa, vanhassa tienpohjassa kasvaa koivuja. Vanhan tien vieressä on avoin pelto/niittyaukea, joka muuttuu rannassa pajukkoiseksi tulvaniityksi. Avoimen tilan jälkeen ranta jälleen jyrkkenee ja kasvillisuus muuttuu täysin luonnontilaiseksi rantakasvillisuudeksi. Joen itäranta asuinalueen vieressä on nurmetettu ja hoidettu. Ojauoman jälkeen puisto muuttuu luonnontilaiseksi sekametsäksi.

Puiston kehittäminen

Pohjoisosa:

Kasvillisuus

Länsirannan puustoa (1.) kehitetään kasvillisuudeltaan monipuoliseksi, lehtipuuvaltaiseksi lähimetsäksi. Pensaita ja puustoa harvennetaan tarpeen mukaan valoisuuden säilyttämiseksi. Näkymät joelle säilytetään avoimina. Entistä joenmutkaa (2.) hoidetaan puoliavoimena tulvaniitynä. Uudelta rantareitiltä avataan näkymiä joelle rantapensaita harventamalla. Joen itärannan vanhassa kuusivaltaisessa metsässä (3.) puustoa harvennetaan uuden reittiyhteyden läheisyydessä. Muualla puustoa harvennetaan poimintahakkuilla tarpeen mukaan. Sairaajat ja lahot puut poistetaan. Osa kaadetusta puusta jätetään maastoon lahoppuiksi. Tavoitteena on kehittää metsäaluetta puistometsäksi.

Reitit

Tulvaniityn matalimmalle alueelle rakennetaan ns. laituripolku eli kapea puurakenteinen kulkureitti, joka kulkee mahdollisimman lähellä rantaa. Laituripolku vaihtuu poluksi maaston kohotessa ja jatkuu joen yli uuden puusillan kautta. Myös vanha tienpohja kierretään laituripolulla. Osa Kirvesmiehentien viereisestä kenttäalueesta muutetaan pysäköintialueeksi, joka erotetaan ranta-alueesta kasvillisuudella. Tällöin saapuminen ruukkialueelle voisi tapahtua myös jokipuiston kautta, Vanhan valtatie alin. Yhteyttä pysäköintialueelta rantaan loivennetaan ja kunnostetaan. Roinilan alueelta joelle laskeva reitti toteutetaan kivituhkapintaisena.

Rakenteet ja kalusteet

Uusi silta on puurakenteinen ja lievästi kaareva, jotta sen alitus onnistuisi melomalla. Sillan läheisyyteen rakennetaan rannan suuntainen laiturimelotia varten. Puiston pohjoisosan piknik-pöytä siirretään lähemmäksi rantaa, jotta siitä näkisi joelle. Kioski tai sen viereen mahdollisesti tuleva uudisrakennus voisi jatkossa toimia alueen infopisteenä ja mahdollisesti myös kanoottien vuokrauspaikkana.

Eteläosa:

Kasvillisuus

Tavoitteena on kasvillisuuden ominaispiirteiden ja monimuotoisuuden säilyttäminen. Reittilinjauksen toteutussuunnittelun yhteydessä alueesta laaditaan tarkempi luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelma, jonka pohjana on alueesta tehty kasvillisuuskartoitus. Tavoitteena on säilyttää suurin osa jokipuiston metsistä luonnontilaisina, ilman hoitotoimenpiteitä. Ainostaan uusien reittien välittömässä läheisyydestä poistetaan huonokuntoiset ja turvallisuutta vaarantavat puut. Poistettavat puut jätetään maastoon lahoppuiksi. Paikoissa, joissa luontopolku kulkee rannan läheisyydessä, harvennetaan rantapensaikkaa hienovaraisesti näkymien avaamiseksi.

Reitit

Jokipuiston eteläosan reitistö toteutetaan kapeana, kivituhkapintaisena luontopolkuna (leveys max. 1,2 m). Reitin tarkempi linjaus voidaan suunnitella vasta kun maaperän pohjatutkimukset on tehty. Maaperä on savea ja jokipenger on paikoin hyvinkin jyrkkä, joten polkulinjaus on toteutettava mahdollisimman loivilla paikoilla tulvarajan (+ 44 m) yläpuolella. Mikäli rinne on liian jyrkkä polulle, on reitti ohjattava tulvarajan alapuolelle pitkospuille. Vastaavasti polku voidaan johtaa myös rantapenkereen yläpuolelle pellon reunaan. Alustavan suunnitelman mukaan reitti kulkisi itärantaa pitkin n. 500 m kunnes se ylittää joen (sopivan kapeassa kohdassa) ja kulkee länsirantaa pitkin Rajalinnanpuistoon. Rajalinnanpuiston jälkeen reitti yhtyy Vanhaan valtatie reunaan kevyenliikenteenväylään. Jatkossa luontopolkua voidaan pidentää siten, että se yhtyy etelässä Alatalontiehen. Myös toinen yhteys Roinilan kaakkoiskulmasta peltojen läpi tulisi rakentaa. Näillä alueilla polku kulkee kaavoitetun puistoalueen ulkopuolella, mikä edellyttää neuvotteluja alueen maanomistajien kanssa. Rajalinnan teollisuusalueen ja luontopolun väliin jätetään mahdollisimman leveä suojavaiohyke.

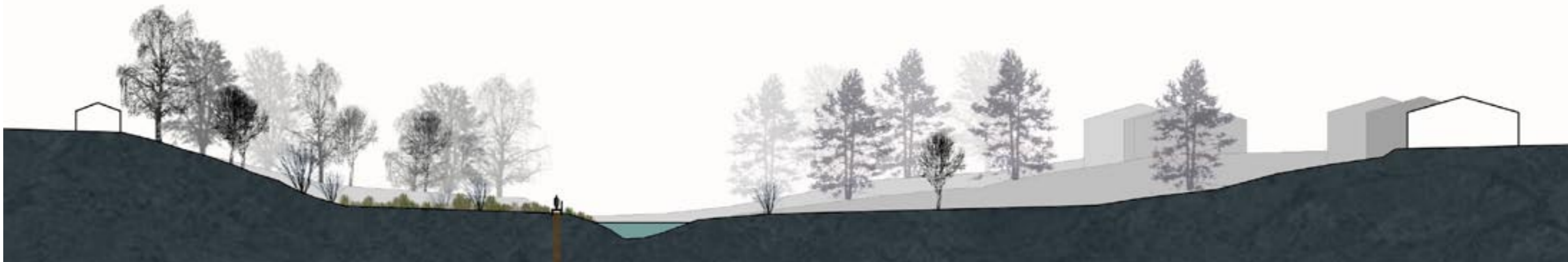
Rakenteet ja kalusteet:

Uuden sillan lisäksi muita luontopolun rakenteita ovat pitkospuut, penkit ja roska-astiat sekä opasteet, jotka kertovat reitin pituudesta sekä luontokohteista.

Fiskarsinpuisto

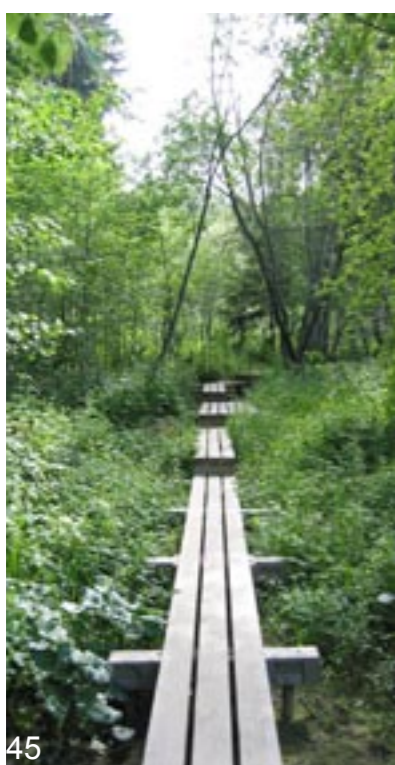

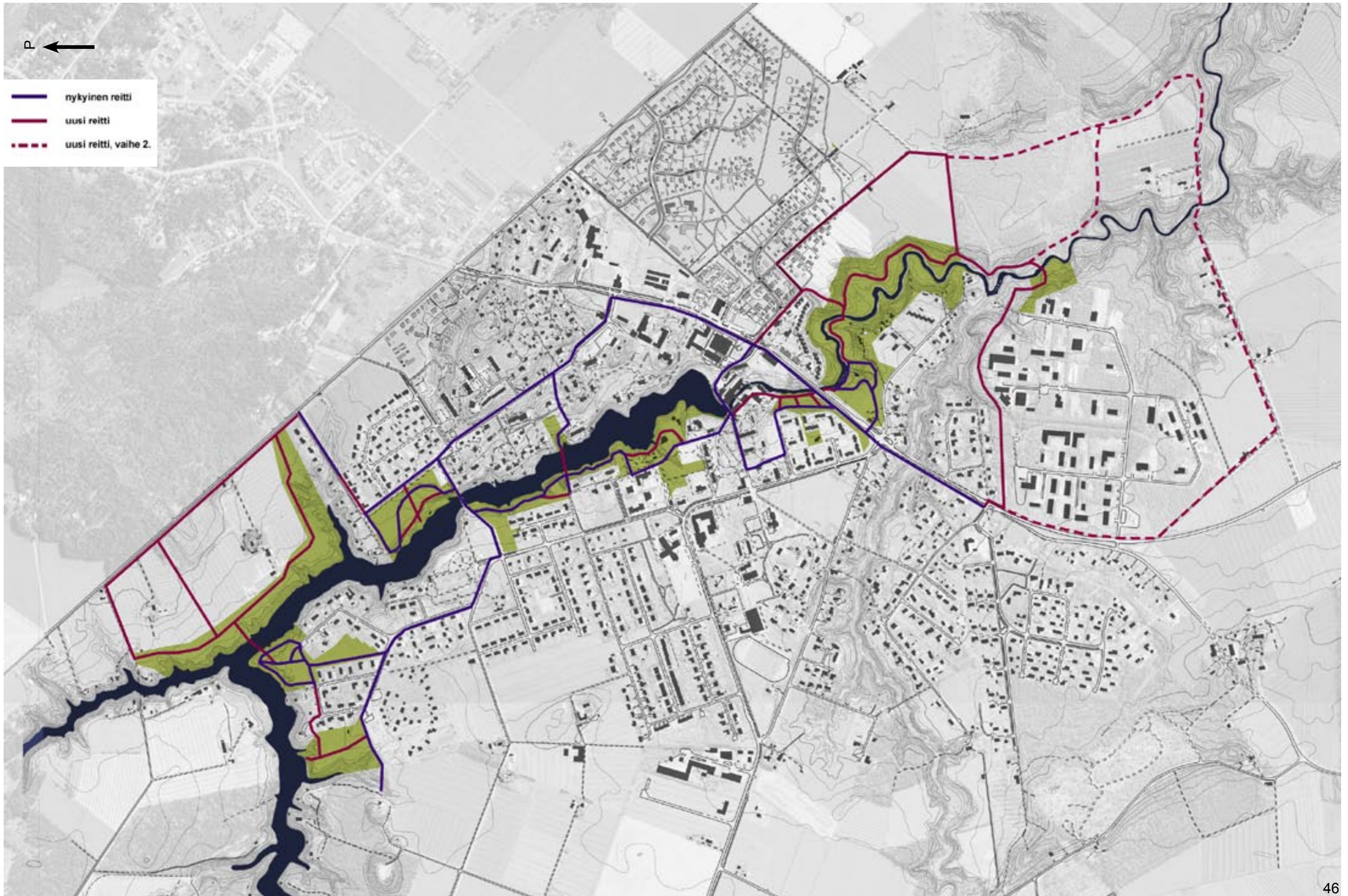
Leikkaus jokipuiston pohjoisosasta 1: 500

Jokipuiston reittisuunnitelma 1: 5000

Luontopolun tunnelmia

LÄHDELUETTELO:

Helasvuo Olli: *Kellokosken ruukinalueen ja sen rakennusten kehitys*. Diplomityö, Arkkitehtiosasto. TKK. 1999

Honkanen. Erkki (toim.): *Kellokosken kyläkirja*. Jyväskylä, 2002

Härö, Mikko: *Tuusulan kulttuurimaisema ja rakennettu ympäristö*. 1988. Tuusulan kunta.

Keravanjoen kunnostussuunnitelma. Keski-Uudenmaan vesiensuojelun kuntaliitto. 1985

Komulainen, Minna: *Taajamametsien hoito*. Ympäristöministeriö, Metsäkeskus Tapio ja Metsäntutkimuslaitos. Jyväskylä, 1995

Laamanen, Juhani: *Tuusulan kunnan Kellokosken osayleiskaavan maastotutkimuksia*.

Peltovuori. Risto O.: *Suur-Tuusulan historia II*. Vammala, 1975

Putkonen, Lauri. *Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat teollisuusympäristöt*. Ympäristöministeriö. Kaavoitus- ja rakennusosasto. 4/1988

Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto. Ympäristöministeriö. Helsinki, 1993.

Rosenberg & Selin: *Suur-Tuusulan historia III*. Helsinki, 1995

Russ, Thomas H: *Redeveloping brown fields*. McGraw-Hill. New York, 2000

Saastuneen maaperän kunnostussuunnitelma – Kiinteistö Oy Kellokosken tehtaat. Viatek Oy. Esko Rossi Oy. G 076. 1999.

Tenkanen, Marjaana: *Kellokosken ruukki. Teollisuusalue rakennusmuistomerkkinä*. LIKE. Helsinki, 2005

Uimarantaopas. Opetusministeriö. Liikuntapaikkajulkaisu 90. Rakennustieto Oy. Tampere, 2006

Ulkoilureittien suunnitteluopas. Ympäristönsuojeluosaston julkaisu B:2. Sisäasiainministeriö. Helsinki 1981

Vahtera, Heli. *Vantaanjoen yhteistarkkailu, Vedenlaatu vuonna 2005*. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys Julkaisu 58/2006.

WWW-lähteet:

Keravanjoen kunnostuksesta: Keski-Uudenmaan vesiensuojelun kuntayhtymä (Kuves) <http://www.kuves.fi/?p=kunnostus&l=fi>. Linkki tarkistettu 10.12.2006

Kartta-aineisto:

Kellokosken pyöräilykartta 1:35000. Järvenpää, Kerava, Tuusula

Tuusulan Opaskartta 1:20000. Tuusulan kunta/ Mittaus- ja karttapalvelut

Virkisty Keravanjoella -opas. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry. 2005

Tuusulan palvelukartta 2006: Tuusulan kunta, kartta- ja paikkatieto

Kellokosken kantakartta. Tuusulan kunta

Ajantasakaava. Tuusulan kunta

Tuusulan yleiskaava. Tuusulan kunta

Kellokosken osayleiskaava 2006. Tuusulan kunta

Väärävarikuva 2003. 1:20000. Metla

Maastomalli, GTK

Peruskartta 1:20000, Maanmittauslaitos

Maaperäkartta, GTK

Pohjavesialuekartta. Suomen ympäristökeskus

Historiallinen kartta-aineisto:

Suomen kansallisarkisto

Vanhat valokuvat:

Tuusulan museo

Ilmakuvat:

Ilmakuvat 1999. Uudenmaan ympäristökeskus.

Muut valokuvat:

Sirpa Mäkilä

Suullinen tieto ja kommentointi:

Tuusulan kunta:

Puutarhuri Eeva Myyrä,

Suunnittelupäällikkö Olli Lappalainen

TKK, arkkitehtiosasto:

Professori Maija Rautamäki,

Professori Aino Niskanen,

Professori Tor-Olf Weck,

TKK, Pohjarakentamisen ja maamekaniikan laboratorio:

Professori Pauli Vepsäläinen,

Professori Olli Ravaska,

Laboratorioinsinööri Matti Lojander

